

खरीप हंगाम प्राधान्य

जा.क्र./कृमावि/वि.प्र.४/पीकस्पर्धा/२७०/२०१८
कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे-५,
दिनांक ०६/०६/२०१८

प्रति,

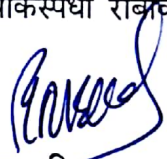
मा.मुख्य कार्यकारी अधिकारी
जिल्हा परिषद (सर्व)

विषय : राज्यपातळी पीकस्पर्धा योजना सन २०१८-१९ मध्ये राबविण्याबाबत...

संदर्भ :-१) कृषि आयुक्तालयाच्या मार्गदर्शक सूचना जा.क्र./कृमावि/विप्र-४/पीकस्पर्धा/११४८/२०१४
दि.०५/०६/२०१४

२) पीकस्पर्धा नियमावली,जानेवारी २००२

उपरोक्त संदर्भीय विषयान्वये, आपणास विनंती करण्यात येते की, राज्यपातळी पीकस्पर्धा योजना राबविण्याबाबतच्या निर्गमित केलेल्या मार्गदर्शक सुचनानुसार सन २०१८-१९ मध्ये पीकस्पर्धा राबविण्याबाबत कार्यवाही करण्यात यावी.

कृषि संचालक (विस्तार व प्रशिक्षण)
कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे

प्रत :-

माहितीसाठी सविनय सादर.

१. मा.अपर मुख्य सचिव (कृषि), मंत्रालय, मुंबई ३२
२. कृषि उपसंचालक,आयुक्त,कक्ष

माहिती व उचित कार्यवाहीसाठी अग्रेषित

१. विभागीय कृषि सहसंचालक, (सर्व)
२. कृषि विकास अधिकारी जिल्हा परिषद, (सर्व)
३. जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी, (सर्व)

प्रति,

मुख्य कार्यकारी अधिकारी,
जिल्हा परिषद (सर्व)

**विषय :- राज्यांतर्गत पीकस्पर्धा योजना अन्नधान्य, कडधान्य, गळीतधान्य व ऊस
पीकस्पर्धेच्या मार्गदर्शक सूचना व उद्दिष्टे सन २०१४-१५.**

तालुका व जिल्हा पातळीवर पीकस्पर्धामध्ये वाढ झाल्यामुळे सन १९९५-९६ पासून राज्य पातळीवर स्पर्धामध्ये वाढ झालेली आहे, हे प्रमाण अजून वाढवावयास हवे. तसेच इतर पिकांच्या (कडधान्य, गळीतधान्य व ऊस) स्पर्धामध्ये शेतक-यांचा सहभाग वाढविण्यास निश्चित वाव आहे. याबाबत सर्व पातळीवर प्रयत्न होणे आवश्यक आहे.

सोबत २०१४ -२०१५ करिता तालुका व जिल्हानिहाय पीक स्पर्धांचे लक्षांक दिलेले आहेत.

दरवर्षी प्रमाणे पंचायत समिती, जिल्हा पातळी व राज्यपातळी पीक स्पर्धेत भाग घेऊ इच्छिणा-या स्पर्धकांचे अर्ज विहित नमुन्यात भरून प्रत्येक पातळीसाठी ठरवून दिलेले प्रवेश शुल्क चलन, पात्रतेचा दाखला व ७/१२ च्या उता-यासह कागद पत्रांची पूर्तता करूनच संबंधीत अधिका-याकडे पाठवावेत.

१. पीकस्पर्धेचा उद्देश : धान्ये, कडधान्ये, गळीतधान्ये व ऊस पिकाचे दर हेक्टरी / एकरी उत्पादन वाढविण्याबद्दल शेतक-यांमध्ये स्पर्धात्मक वातावरण निर्माण करणे हा या पीकस्पर्धा घेण्याचा उद्देश आहे. पीकस्पर्धा सर्वसाधारण गट व आदिवासी गट या दोन गटांमध्ये घेतल्या जातात.

२. पीकस्पर्धेतील पिके : या स्पर्धेमध्ये खालील पिकांचा समावेश होतो.

अ) तृणधान्ये - भात, खरीप ज्वारी, बाजरी, रबी ज्वारी, गहू, मका, उन्हाळी भात, नागली.

ब) कडधान्ये - हरभरा, तूर मूग, उडीद.

क) गळीतधान्ये - भुईमुग, उन्हाळी, भुईमुग, करडई, सूर्यफूल, सोयाबीन, जवस, तीळ.

ड) ऊस : अ. - आडसाली, ब. - सुरु, क. - खोडवा.

अन्नधान्य, कडधान्य, गळीतधान्य व ऊस पिकांच्या स्पर्धा फक्त सलग पिकासाठी (सोल क्रॉप) घेण्यात याव्यात.

आडसाली ऊस : ज्या पिकाची लागवड जुलै पासून सप्टेंबर अखेरपर्यंत केली आहे अशा पिकास अडसाली पीक संबोधावे.

सुरु ऊस : ज्या पिकाची लागवड ऑक्टोंबरपासून फेब्रुवारी अखेरपर्यंत केलेली आहे अशा पिकास सुरु पीक संबोधावे.

खोडवा : फेब्रुवारी अखेरपर्यंत जो ऊस तुटला आहे अशा पिकाचाच खोडवा स्पर्धे -करिता स्वीकार करण्यात येईल. स्पर्धा केवळ पहिल्या खोडव्यापर्यंतच मर्यादित ठेवण्यात येईल.

टीप :- स्पर्धेच्या भूखंडात कोठे मोकळी जागा असेल तर ती रोवणी करण्याच्या तारखेपासून दोन महिन्यांच्या कालावधीच्या आतच फक्त नवे बेणे किंवा रोपे लावून भरून काढता येईल.

३) पीक स्पर्धेमध्ये भाग घेणा-या स्पर्धक शेतक-याकडे लागवडीखाली आणावयाचे कमीत कमी क्षेत्र : सर्व पिकांसाठी १० आर.

४) पीकस्पर्धा जाहीर करण्यासाठी कमीत कमी किती स्पर्धक लागतात ?

पीकस्पर्धा पातळी	सर्वसाधारण गट स्पर्धक संख्या	आदिवासी गट स्पर्धक संख्या	शेरा
१) पंचायत समिती पातळीवर	१०	५	प्रत्येक पिकासाठी
२) जिल्हा परिषद पातळीवर	१०	५	प्रत्येक पिकासाठी
३) राज्य पातळीवर	१०	५	प्रत्येक पिकासाठी

५) स्पर्धेमध्ये कोणाला भाग घेता येतो ?

- ५.१) कोणत्याही पातळीवरील स्पर्धेत भाग घेताना शेतक-याकडे त्याच्या नांवावर जमीन असली पाहिजे व जमीन तो स्वतः कसत असला पाहिजे.
- ५.२) पंचायत समिती पातळीवरील स्पर्धेसाठी कोणत्याही शेतक-याला भाग घेता येईल.
- ५.३) ऊस पिक स्पर्धेत प्रवेश मिळविण्यासाठी पात्र होण्याकरीता लहान शेतक-याकडे कमीत कमी ०.२० हेक्टर म्हणजे १/२ एकर आणि इतर शेतक-यांकडे ०.४० हेक्टर (१ एकर) एकत्रित ऊस क्षेत्र असावयास पाहिजे. लहान शेतकरी व इतर शेतकरी यांची व्याख्या खालील प्रमाणे.

लहान शेतकरी : त्याच्या / तिच्या नांवावर स्वतःच्या मालकीची एकूण दोन हेक्टर पेक्षा अधिक जमीन नाही परंतु दोन हेक्टरपर्यंत ओलीताची जमीन असणारा प्रत्येक ऊस उत्पादक.

इतर शेतकरी : ज्यांच्या / जिच्या नांवावर स्वतःच्या मालकीची एकूण दोन हेक्टर पेक्षा अधिक ओलीताची जमीन असणारा प्रत्येक ऊस उत्पादक.

- ५.४) कोणत्याही पातळीवरील स्पर्धामध्ये ज्या स्पर्धकांना भाग घेऊन बक्षिस मिळालेले नसेल अथवा त्यांनी स्पर्धेत नियमानुसार माघार घेतली असेल तर, त्यांना पुन्हा त्याच पातळीवर त्याच हंगामासाठी त्याच पिकासाठी बक्षिस मिळेपर्यंत भाग घेता येईल.
- ५.५) ज्या स्पर्धकांना स्पर्धेत दुसरा किंवा तिसरा क्रमांक मिळालेला आहे, अशा स्पर्धकांची इच्छा असल्यास पुन्हा पुढील वर्षी त्याच पिकासाठी त्याच हंगामात त्याच पातळीवर प्रवेश फी भरून भाग घेता येईल.
- ५.६) खालच्या पातळीवरील स्पर्धेत चालू सालचे स्पर्धेचे मागील ३ वर्षात पीक उत्पादनाचा क्रमांक पुढे नमुद केल्याप्रमाणे आला असेल तर अशा शेतक-यांना नजिकच्या वरच्या पातळीवरील स्पर्धेत भाग घेता येईल.

टीप :- १) ३ वर्षांचा कालावधी मोजताना दुष्काळी वर्ष येत असेल तर, सलग वर्ष न मोजता दुष्काळी वर्ष वगळून ३ वर्षांचा कालावधी राहिल.

२) आदिवासी शेतक-यांच्या स्पर्धा अर्जा अभावी होत नसतील, तर सर्वसाधारण गटा-प्रमाणे अतिरिक्त फी भरून सर्वसाधारण गटाचे पीक स्पर्धेत आदिवासी शेतक-यांना भाग घेता येईल.

कोणत्या स्पर्धेत भाग घेऊन कोणता क्रमांक मिळविला तर, कोणत्या स्पर्धेत भाग घेता येईल ?

१	पंचायत समिती पातळीवरील स्पर्धेत भाग घेऊन पीक उत्पादनाप्रमाणे १ ते ४ क्रमांक मिळविल्यास	जिल्हा परिषद पातळीवरील स्पर्धेत
२	जिल्हा पातळीवरील पीक स्पर्धेत भाग घेऊन १ ते ५ क्रमांक मिळविल्यास	राज्य पातळीवरील स्पर्धेत

- ५.७ स्पर्धा नियमावलीनुसार पुरेसे अर्ज न आल्यास स्पर्धा घडून येत नाहीत. सबब होतकरु पातळीवर भाग घेता येत नाही. म्हणून विशिष्ट पातळीवर सतत २ वर्ष अर्ज करुन देखील स्पर्धा घडुन न आल्यास ती पातळी वगळून त्या पुढील नजीकच्या पातळीवर त्या स्पर्धकांना भाग घेता येईल.
- ५.८ एकाच वेळी एकाच पिकासाठी २ पातळीवरील स्पर्धेत शेतक-यांना भाग घेता येणार नाही.
- ५.९ परिक्षण समितीतील अशासकीय सदस्यांना त्याच पातळीवरील स्पर्धेमध्ये स्पर्धक म्हणून भाग घेता येणार नाही.
- ५.१० स्पर्धेसाठी पात्रता ही वैयक्तीक गुणवत्तेनुसार प्राप्त होत असल्याने स्पर्धकाचे वारसदारास स्पर्धेसाठी आवश्यक असणारी पात्रता ही वारसा हक्काने प्राप्त होऊ शकणार नाही.

६. स्पर्धेसाठी प्रवेश शुल्क

निरनिराळ्या पातळीवरील स्पर्धेसाठी प्रवेश शुल्क वाढविण्यात येत असून ते खालील प्रमाणे राहिल.

अ) तृणधान्य, कडधान्य, गळीतधान्य

अ.क्र.	पातळी	शुल्क रुपये	
		सर्वसाधारण गट	आदिवासी गट
१	पंचायत समती पातळीसाठी	२०.००	१०.००
२	जिल्हा परिषद पातळीसाठी	४०.००	२०.००
३	राज्य पातळीसाठी	६०.००	३०.००

ब) ऊस पिक स्पर्धेसाठी निरनिराळ्या पातळीवरील प्रवेश शुल्क खालील प्रमाणे राहिल.

अ.क्र.	पातळी	रुपये
१	पंचायत समती पातळीसाठी	२०.००
२	जिल्हा परिषद पातळीसाठी	४०.००
३	राज्य पातळीसाठी	६०.००

क) पंचायत समती, जिल्हा परिषद, राज्य पातळीवरील प्रवेश शुल्क खालील लेखा शिर्षाखाली शासकीय कोषागारात मुदतीत जमा करावे.

२४०१ पीक संवर्धन

८०० इतर जमा रकमा

(०३) इतर संकीर्ण जमा रकमा

ड) वरील सर्व पातळीवरील स्पर्धासाठी प्रवेश अर्ज कमी असल्यास त्या त्या पातळीवर पिकस्पर्धा रद्द करण्यात येऊन प्रवेश शुल्क परत देण्यांत येते. कोणत्याही पातळीवरील स्पर्धा जाहीर झाल्यास स्पर्धेत भाग घेणा-या कोणत्याही शेतक-यास त्यांनी नंतर स्पर्धेतून माघार घेतल्यास त्यांना प्रवेश शुल्क परत मिळणार नाही.

इ) पंचायत समिती व जिल्हा परिषद पातळीवरील पिक स्पर्धा रद्द झाल्यास त्या पातळीवरील प्रवेश शुल्क परत करण्याचे आदेश देण्यांचा अधिकार आणि स्पर्धकांनी भरलेले प्रवेश शुल्क संबंधित स्पर्धकांना परत करण्याचा अधिकार जिल्हयाचे कृषि विकास अधिकारी, जिल्हा परिषद यांना आहे. राज्यपातळीवरील पीकस्पर्धा रद्द झाल्यास या पातळीवरील प्रवेश शुल्क परत करण्याचे आदेश देण्याचा अधिकार विभागीय कृषि सहसंचालक यांना दिले आहेत व त्यांना या आदेशानुसार कोषागारातून प्रवेश शुल्काची रक्कम काढून परत देता येईल.

ई) पीक स्पर्धेत भाग घेतलेल्या स्पर्धकाने स्पर्धेतून माघार घ्यावयाची झाल्यास कापणीपूर्वी १५ दिवस अगोदर माघार घेतल्याचे सर्व संबंधित अधिका-यास लेखी कळवावे. तसेच माघार कोणत्या कारणासाठी घेतली हे अर्जात सुस्पष्ट नमुद करावे. स्पर्धकाने स्पर्धेतून कापणी कार्यक्रमाचे ऐनवेळी माघार घेतल्यास त्यास पुढील वर्षी स्पर्धेत भाग घेण्यास परवानगी मिळणार नाही. हा नियम, पंचायत समिती, जिल्हा व राज्य या सर्व पातळ्यांसाठी लागू राहिल.

प) स्पर्धेत भाग घेतलेल्या स्पर्धकांपैकी सर्वसाधारण गटासाठी कमीत कमी ६ स्पर्धकांच्या भूखंडातील व आदिवासी गटासाठी ४ स्पर्धकांच्या भूखंडातील पिकाची कापणी झाल्यानंतर स्पर्धेचे निकाल जाहिर करावेत.

७) अर्ज दाखल करण्याची तारीख:

निरनिराळ्या पातळीवरील निरनिराळ्या हंगामामध्ये पीक स्पर्धेची अर्ज दाखल करण्याची तारीख खालील प्रमाणे राहिल.

अ.क्र.	पीकस्पर्धा हंगाम	अर्ज दाखल करावयाची तारीख
१	खरीप पीकस्पर्धा	प्रत्येक वर्षासाठी ऑगस्टची १५ तारीख
२	रबी पीकस्पर्धा	प्रत्येक वर्षासाठी डिसेंबरची ३१ तारीख
३	उन्हाळी हंगाम पीकस्पर्धा(वायंगण भात पिकासाठी)	प्रत्येक वर्षासाठी फेब्रुवारीची १५ तारीख
४	उन्हाळी पीकस्पर्धा (इतर पिकासाठी)	प्रत्येक वर्षासाठी एप्रिलची १५ तारीख

ऊस पिकाच्या विविध प्रकारांसाठी अर्ज स्विकारण्याची अखेरची तारीख खालील प्रमाणे राहिल.

१	आडसाली ऊस	१५ सप्टेंबर
२	सुरु ऊस	१५ फेब्रुवारी
३	खोडवा ऊस	१५ फेब्रुवारी

प्रत्येक वर्षातील हंगामाच्या व पिकाच्या परिस्थितीप्रमाणे अर्ज स्विकारण्याची अखेरची मुदत वाढवून देण्याचा अधिकार संबंधित कृषि उपसंचालक, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांना राहिल.

८) निरनिराळ्या पातळीवरील खालील प्रमाणे बक्षिसे दिली जातील.

अ क्र	स्पर्धा पातळी	सर्वसाधारण गट बक्षिस रुपये			आदिवासी गट बक्षिस रुपये		
		पहिले	दुसरे	तिसरे	पहिले	दुसरे	तिसरे
१	पंचायत समिती	२५००	१५००	१०००	२५००	१५००	१०००
२	जिल्हा पातळी	५०००	३०००	२०००	५०००	३०००	२०००
३	राज्य पातळी	१०,०००	७०००	५०००	१०,०००	७०००	५०००

ही सर्व बक्षिसे रोख स्वरूपात शक्यतो ती “शेतीनिष्ठ शेतकरी” सत्कार समारंभात देण्यात यावीत. या बक्षिसांच्या रकमेशिवाय इतर जादा बक्षिसे रोख अगर वस्तूच्या स्वरूपात बाहेरच्या देणगीदारांकडून मिळाली तर तीसुद्धा या बक्षिसांसोबत शक्यतो देण्यात यावीत.

राज्य पातळीवरील पीकस्पर्धांचे बाबतीत क्रमांक ४ ते ५ चे स्पर्धाकांना बक्षिसे नाहीत तथापि, त्यांना फक्त उत्तेजनार्थ प्रमाणपत्र देण्यात यावे.

पीकस्पर्धा योजनेतील निरनिराळ्या पातळीवरील स्पर्धाकांमध्ये उत्पादनाच्या क्रमवारीने जे स्पर्धक विजयी ठरतील, त्यांना निर्धारित केलेल्या त्या त्या पिकाचे दर हेक्टरी किमान उत्पादनाचे पातळीच्यावर उत्पादन असल्यासच बक्षिसास पात्र धरून वरील प्रमाण बक्षिसे दिली जातील.

पारितोषिकाकरिता पात्र ठरविण्याकरिता प्रत्येक कृषि हवामान विभागासाठी (विभागीय कृषि सहसंचालक यांचे विभाग) स्पर्धेतील पिकासाठी दर हेक्टरी किमान उत्पादनाची पातळी आयुक्त कृषि, हे दर ५ वर्षांनी निर्धारित करतील.

ऊस पीक स्पर्धेबाबत:

टीप : दोन किंवा अधिक स्पर्धाकांनी काढलेले उत्पादन सारखेच असेल, तर स्पर्धेच्या भूखंडातील उसाचा दर्जा ही निर्णायक बाब ठरेल आणि उत्पादन व दर्जा सारखाच असेल, तर दोन पिकांपैकी कमी वय असलेल्या पिकास जास्त वय असलेल्या पिकापेक्षा वरचे बक्षिस मिळेल व जास्त वय असलेल्या पिकास त्यापुढील बक्षिस उपलब्ध असेल तर ते बक्षिस मिळेल.

९) निरनिराळ्या पातळीवरील पीकस्पर्धा आयोजन व परिक्षण समिती

अ) पंचायत समिती व जिल्हा परिषद पातळीवर आयोजन व परिक्षण समिती खालील प्रमाणे राहिल.

अ) पंचायत समिती पातळी

सर्व पिकासाठी

१) पंचायत समितीचे सभापती	अध्यक्ष
२) पंचायत समितीचे उपसभापती	सदस्य
३) गट विकास अधिकारी	सदस्य
४) तालुका कृषि अधिकारी	सदस्य सचिव
५) कृषि अधिकारी, पंचायत समिती	सदस्य
६) मंडल कृषि अधिकारी	सदस्य
७) पंचायत समितीने तालुक्यातील प्रगतीशील शेतक-यांमधून नियुक्त केलेला एक प्रगतीशील शेतकरी (ही निवड २ वर्षांनी करावी)	सदस्य

- १) उपनिर्दीष्ट सदस्यांपैकी किमान तीन सदस्य पीक कापणीस हजर राहिल्यास कोरम पूर्ण झाला असे समजावे व प्लॉटची कापणी करावी. या तीन सदस्यांची सही असलेल्या पीक उत्पादनाचा तक्ता निकाल जाहिर करण्याचे दृष्टीने ग्राह्य धरावा.
- २) मात्र नियमाप्रमाणे नियुक्त केलेल्या अशासकीय सदस्याचे अनुपस्थितीमुळे आवश्यक गणसंख्या (कोरम) पूर्ण होऊ शकत नाही. अशी परिस्थिती उद्भवल्यास आयोजन व परिक्षण समितीच्या अध्यक्षानी तेथल्या तेथे प्लॉट ज्या गावी आहे त्या गावचे क्षेत्राबाहेरील नजिकच्या कोणत्याही गावातील ग्रामपंचायत अथवा सहकारी संस्थेच्या कार्यकारी मंडळातील कोणीही निवडून आलेल्या प्रगतीशील शेतकरी असलेल्या सदस्यास स्पर्धा समितीतील अशासकीय सदस्य म्हणून त्यास स्पर्धा प्लॉटच्या कापणीचे वेळी संलग्न करून घ्यावे. अशी व्यक्ती लिहिता वाचता येणारी असावी.
- ३) या समितीला या स्पर्धेबाबत सर्व निर्णय घेण्याचा अधिकार राहिल. या समितीच्या निर्णयाविरुद्ध स्पर्धेकाला अपील करावयाचे असेल तर, त्याने ते कृषि समितीकडे करावे. त्यांचा निर्णय अंतिम राहिल.

ब) जिल्हा परिषद पातळी

सर्व पिकासाठी

१) जिल्हा परिषद अध्यक्ष	अध्यक्ष
२) मुख्य कार्यकारी अधिकारी	सदस्य
३) जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी	सदस्य
४) कृषि विकास अधिकारी	सदस्य सचिव
५) जिल्हा परिषदेच्या कृषि समितीने जिल्ह्यातील प्रगतीशील शेतक-यांतून नियुक्त केलेला एक प्रगतीशील शेतकरी (ही निवड २ वर्षानी करावी)	एक अशासकीय सदस्य

- १) उपनिर्दीष्ट सदस्यांपैकी किमान तीन सदस्य पीक कापणीस हजर राहिल्यास गणसंख्या (कोरम) पूर्ण झाला आहे असे समजावे व प्लॉटची कापणी करावी. या तीन सदस्यांची सही असलेला पीक उत्पादनाचा तक्ता निकाल जाहिर करण्याचे दृष्टीने ग्राह्य धरावा.
- २) प्रत्यक्ष पीक कापणीचे वेळी प्लॉटवर निरीक्षणासाठी उपस्थित रहाण्यामध्ये वरील समितीपैकी मुख्य कार्यकारी अधिकारी व कृषि विकास अधिकारी यांना अत्यावश्यक व अपरिहार्य कारणामुळे अशक्य झाल्यास त्यांनी आपले प्रतिनिधी म्हणून पुढे नमुद केलेल्या कोणत्याही अधिका-यास पीक कापणीस उपस्थित राहण्यास लेखी अधिकृत करावे.
  - मुख्य कार्यकारी अधिकारी: त्यांचे अधिनस्त जिल्हा परिषदेकडील कोणीही राजपत्रित अधिकारी.
  - कृषि विकास अधिकारी : त्यांचे अधिनस्त जिल्हा परिषदेकडील वर्ग २ (कृषि सेवा) चे कोणीही राजपत्रित अधिकारी (उदा. जिल्हा कृषि अधिकारी, मोहिम अधिकारी वगैरे)
  - जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी : त्यांचे अधिनस्त असलेले वर्ग १ व वर्ग २ राजपत्रित अधिकारी

- ३) नियमाप्रमाणे नियुक्त केलेल्या अशासकीय सदस्यांचे अनुपस्थितीमुळे आवश्यक गणसंख्या (कोरम) होवू शकत नाही अशी परिस्थिती उद्भवल्यास आयोजन व परिक्षण समितीचे अध्यक्षानी तेथल्या तेथे प्लॉट ज्या गावी आहे त्या गावच्या क्षेत्राबाहेरिल किंवा कोणत्याही गावातील ग्रामपंचायत अथवा सहकारी संस्थेच्या कार्यकारी मंडळातील कोणीही निवडून आलेल्या प्रगतीशील शेतकरी असलेल्या सदस्यास स्पर्धा समितीतील अशासकीय सदस्य म्हणून त्यास स्पर्धा प्लॉटच्या कापणीचे वेळी संलग्न करून घ्यावे. अशी व्यक्ती लिहिता वाचता येणारी असावी.
- ४) या समितीला या स्पर्धेबाबत सर्व निर्णय घेण्याचा अधिकार राहिल व या समितीच्या निर्णयाविरुद्ध स्पर्धेकाला अपील करावयाचे झाल्यास त्यांनी ते जिल्हा परिषदेकडे करावे. त्यांचा निर्णय अंतिम राहिल. पीकस्पर्धा समितीच्या निर्णयाप्रमाणे अथवा पीकस्पर्धा समितीच्या निर्णयाविरुद्ध स्पर्धेकाला अपीलावर निर्णय देण्याबद्दल केलेल्या वरील नियमानुसार एखाद्या वर्षी जिल्हा परिषद व पंचायत समिती योजना राबवीत नसल्यास या बाबतीत विभागीय आयुक्तांमार्फत चौकशी होईल व त्यावर शासनाचे पुढील आदेश येईपर्यंत त्या वर्षी जिल्हा परिषद पातळीवरील विजयी स्पर्धकांना पुढे राज्य पातळीवरील स्पर्धेत भाग घेता येणार नाही.

क) राज्यपातळीवर

- १) राज्यपातळीवर एक मुख्य पीकस्पर्धा समिती व दुसरी प्रत्येक विभागासाठी विभागीय कापणी व परिक्षण समिती नेमण्यात आली आहे. विभागीय कापणी व परिक्षण समिती ही प्रत्येक विभागीय पातळीवर काम करणार असून ही समिती राज्य स्तरावरील मुख्य समितीचे अधिनस्त काम करील. विभागीय कापणी व परिक्षण समिती ही पिकाच्या कापणीचा मुख्य कार्यक्रम तयार करील. तसेच पीकस्पर्धेतील प्लॉटच्या कापणीची देखभाल करील व पीकस्पर्धेतील प्लॉटच्या उत्पादनातील माहिती मुख्य समितीकडे पाठवतील.
- २) संबंधित कृषि उपसंचालक, कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे हे पीक स्पर्धेतील अर्ज विभागीय कृषि सहसंचालक यांचे मार्फत गोळा करून पीकस्पर्धा जाहिर करतील. कापणी समितीकडून आलेल्या पीकस्पर्धेतील प्लॉटच्या उत्पादनाची माहिती तपासून राज्य स्तरावरील मुख्य पीकस्पर्धा समिती पीकस्पर्धेचा निकाल जाहिर करतील.
- ३) प्रत्येक विभागासाठी राज्य पातळीवरील पीकस्पर्धा कापणी व परिक्षण समिती (सर्व पिकांसाठी)

१) विभागीय आयुक्त	अध्यक्ष
२) विभागीय कृषि सहसंचालक	सदस्य सचिव
३) विभागातील ज्येष्ठ जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी	सदस्य
४) कृषि विकास अधिकारी (संबंधित जिल्हयाचे)	सदस्य
५) प्रगतीशील शेतक-यांपैकी दोन प्रतिनिधी	सदस्य

(संबंधित विभागीय कृषि सहसंचालक यांनी सूचित केलेल्या प्रगतीशील शेतक-यांच्या यादीतून आयुक्त कृषि यांनी दोन प्रतिनिधी दर तीन वर्षांनी निवडावयाचे आहेत)

- ४) प्रत्यक्ष प्लॉट कापणीचे वेळी निरीक्षणासाठी उपस्थित राहण्यामध्ये वरील समितीचे शासकीय सदस्यांपैकी १) विभागीय आयुक्त २) विभागीय कृषि सहसंचालक यांना अत्यावश्यक व अपरिहार्य कारणामुळे अशक्य झाल्यास त्यांनी आपले प्रतिनिधी म्हणून पुढे नमूद केलेल्यापैकी अधिका-यास पीक कापणीस उपस्थित राहण्यास लेखी अधिकृत करावे.

१) विभागीय आयुक्त	संबंधित जिल्हयातील निवासी उपजिल्हाधिकारी किंवा त्या दर्जाचे त्या तालुक्याशी संबंधित नसलेले महसूल अधिकारी
२) विभागीय कृषि सहसंचालक	जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी किंवा कृषि उपसंचालकांच्या दर्जाचे अधिकारी किंवा विभागीय कार्यालयातील वर्ग २ चे अधिकारी

- ५) उपनिर्दिष्ट सदस्यापैकी किमान तीन सदस्य पीक कापणीस हजर राहिल्यास गणसंख्या(कोरम) पूर्ण झाला असे समजावे व स्पर्धेतील प्लॉटची कापणी करावी व या तीन सदस्यांची सही असलेला पीक उत्पादनाचा तक्ता निकाल जाहिर करण्याचे दृष्टीने ग्राह्य धरावा.
- ६) राज्य पातळीवरील मुख्य पीकस्पर्धा समिती (तृणधान्य, कडधान्य, गळीतधान्य, ऊस)

१) आयुक्त, (कृषि)	अध्यक्ष
२) कृषि संचालक (विस्तार व प्रशिक्षण)	सदस्य
३) कृषि सहसंचालक (विस्तार व प्रशिक्षण) कृषि आयुक्तालय	सदस्य
४) दोन अशासकीय सदस्य (नामनिर्देशित)	सदस्य
५) संबंधित उपसंचालक	सदस्य सचिव

- ७) विभागीय पातळीवरील कापणी व परिक्षण समितीच्या कामकाजासंबंधी काही तक्रार असल्यास अथवा अपील करावयाचे असल्यास त्यांनी ते राज्य पातळीवरील मुख्य पीकस्पर्धा समितीच्या अध्यक्षकडे करावी.
- ८) राज्य पातळीवरील मुख्य पीकस्पर्धा समिती शासकीय पातळीवर असल्यामुळे राज्य पातळीवरील स्पर्धेबद्दल अंतिम निर्णय घेण्याचा अधिकार या समितीला आहे व हा निर्णय राज्य पातळीवरील सर्व स्पर्धकांना बंधनकारक राहिल या निर्णयाच्या विरुद्ध कोणालाही कोणाकडे अपील करता येणार नाही.
- ९) पंचायत समिती व जिल्हा परिषद पातळीवरील पीकस्पर्धेतील अशासकीय सदस्यांना पीकस्पर्धेतील प्लॉटला हजर राहण्यासाठी मुंबई नागरी सेवा नियमावलीतील व्दितीय खंडातील अनुक्रमे अपेंडिक्स, एक्सएल-२ए (४२ ए) सेक्शन १ नियम १ (ब) (३) (२) या नियमाप्रमाणे भत्ता मिळेल. या प्रवास भत्त्याची रक्कम ज्या त्या जिल्हा परिषदेने जिल्हा परिषद फंडातून द्यावयाची आहे. प्रवास भत्ते बिलावर प्रतिस्वाक्षरी करण्याचे अधिकार मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद यांना दिलेले आहेत.
- १०) पीकस्पर्धा उत्पादनाचे मोजमाप करण्यासाठी काथ्या, लेबले, सॅम्पलसाठी लागणा-या मांजरपाटाच्या पिशव्या, सुई-दोरा, प्लॅस्टिक पिशव्या वगैरे वस्तू विकत घेण्यासाठी राज्य पातळी पीकस्पर्धा योजनेसाठी मंजूर झालेल्या धनराशीतून प्रत्येक प्लॉटकरिता जास्तीत जास्त रुपये २५.०० खर्च करण्याचा अधिकार देण्यात येत आहे.

१०) स्पर्धेतील प्लॉटमधील उत्पादन ठरविण्याबद्दलची कार्यपध्दती (तृणधान्य,कडधान्य, गळीतधान्य)

अ) प्लॉटच्या कापणीसाठी आखणी

- १) पिकाच्या कापणीपूर्वी प्रत्येक पिकासाठी जे क्षेत्र पीक स्पर्धेसाठी ठरविलेले आहे. त्या प्लॉटची आखणी करून घ्यावी व या आखणीमध्ये शेतातील जे लहानसे बांध अथवा पाट येतील त्यांच्याही या

मोजणीमध्ये समावेश होईल. पिकाच्या प्लॉटची मोजणी पिकाच्या बाहेरच्या बाजूने करावयाची असेल, तर त्यासाठी पिकाच्या दोन ओळीतील जे अंतर असेल त्याचे निम्मे अंतर पिकाच्या ओळीच्या अगोदर बाहेर सोडून त्या बिंदूपासून सुरुवात करावी व मोजणीमध्ये दुसरा बिंदू ज्या ठिकाणी येईल त्याच्या आतील सर्व पिकाच्या ओळी या प्लॉटमध्ये समाविष्ट होतील.

२) मोजणी जर प्लॉटच्या मधून करावयाची असेल तर, ती मोजणी पिकाच्या दोन ओळीमधील मध्यवर्ती बिंदूपासून तो दुसरा बिंदू ज्या ठिकाणी येईल तेथपर्यंत करावी. त्या दोनही बिंदूमधील पिकाच्या सर्व ओळीचा प्लॉटमध्ये समावेश करावा.

पंचायत समिती व जिल्हा परिषद पातळीवरील पीक स्पर्धेतील प्लॉट कापणी करण्यासाठी पिकाच्या ठरविलेल्या क्षेत्राची आखणी केल्यानंतर रँडम पध्दतीने १० X १० मीटरचे २ आर (२गुंठे) निवडावेत व या दोन आर मधील पिकाची कापणी करावी.

राज्य पातळीवरील पीक स्पर्धेसाठी प्रत्येक पिकासाठी जे क्षेत्र (५ आर) ठरविलेले आहे त्या सर्व क्षेत्राची आखणी करून त्यातील संपूर्ण पिकाची कापणी करावी. वरील दोन्ही आखणीमध्ये जे शेतातील लहान पाट अथवा बांध येतील त्यांचाही मोजणीमध्ये समावेश होईल.

ब) प्लॉटची कापणी पूर्वीची तपासणी

स्पर्धेतील प्लॉटच्या पिकाची कापणी करण्यापूर्वी पीकस्पर्धा समितीतील सर्व सदस्यांनी पिकाची तपासणी करावी व त्या प्लॉटमध्ये पीक जास्त लोळले आहे किंवा काय? तसेच ओंब्यातील धान्य जास्त प्रमाणावर निखळत आहे किंवा काय? प्लॉटमधील पिकात काही भेसळ आहे किंवा काय? याचे चांगले निरीक्षण करावे. निरीक्षण झाल्यानंतर मगच पिकाची कापणी करावी.

क) प्लॉटमधील पीक कापणी

१) पंचायत समिती व जिल्हा परिषद पातळीवरील पीक स्पर्धेतील प्लॉटची कापणी :

आखलेल्या प्लॉटमधील प्रत्येकी एक आर क्षेत्राचे दोन लहान प्लॉट रँडम पध्दतीने आखावेत. या लहान प्लॉटमधील पीक संपूर्णपणे कापावे. भात, गहू, तूर, सोयाबीन या पिकांसाठी पेंढया, मूग, हरभरा, उडीद, करडई, भुईमूग या पिकासाठी कडपे व ज्वारी, बाजरी व मका या पिकांसाठी कणसे याचे स्प्रिंग बॅलन्सवर वजन करून घ्यावे. प्रत्येक पेंढीचे /कणसाच्या पोत्याचे/ कडपाचे वजन स्वतंत्र घेऊन त्याची वेगवेगळी नोंद ठेवावी. नंतर लागलीच मळणी करावी. हे सर्व काम एकाच दिवसात पूर्ण झाले पाहिजे. अशा रितीने दोन आर मधील पेंढया कणसे / कडपे आणि दाणे यांचे वजन मिळाल्यानंतर १ आरचे सरासरी पेंढया /कणसे/कडपे आणि दाणे यांचे वजन करावे. त्यावरून पुढील माहिती तयार करावी.

१) दर हेक्टरमध्ये दाण्याचे वजन.

२) भात, गहू, तूर, व सोयाबीन या पिकामध्ये पेंढया व दाणे यांचे प्रमाण.

३) ज्वारी, बाजरी, मका, उडीद, मूग, सूर्यफूल, करडई, भुईमूग या पिकामध्ये भुसा व दाणे यांचे प्रमाण.

४) भुईमूग या पिकामध्ये वेली व शेंगा याचे प्रमाण.

दाण्याचे हेक्टरमध्ये उत्पादन बरोबर आहे किंवा नाही हे पहाण्यासाठी पेंढया/कणसे/कडपे/वेली व दाणे/ याचे प्रमाण सर्वसाधारणपणे येणा-या प्रमाणाशी जुळते किंवा नाही हे पहावे.

वरीलप्रमाणे पिकाची कापणी व मळणी झाल्यानंतर पीक उत्पादनाची नोंद सोबत जोडलेल्या तक्ता २ मध्ये करावी व पीकस्पर्धा समितीतील सदस्यांच्या सहया घ्याव्यात. याच वेळी पीक लागवडीची सोबतच्या तक्ता क्रमांक १ प्रमाणे माहिती पंचायत समिती पातळीसाठी अधिकारी यांनी व जिल्हा

परिषद पातळीसाठी मोहिम अधिकारी यांनी तयार करून पीकस्पर्धा समितीमधील सचिव सदस्य यांचेकडे द्यावी. पिकाच्या दाण्याचे एक किलो वजनाचे प्रातिनिधीक नमुने पीक कापणी केलेल्या दिवशीच घ्यावेत. हे नमुने कसे घ्यावयाचे व कुणाकडे पाठवावयाचे याचा तपशील परिशिष्ट क्रमांक ३ मध्ये सोबत जोडलेला आहे, तो पहावा. पीक उत्पादनाची नोंद केलेल्या तक्ता क्र. २ व पीक लागवडीचा तक्ता क्रमांक १ कुणाकडे पाठवावा व निकाल कोणी जाहीर करावा, याचा तपशील खाली दिला आहे.

स्पर्धा पातळी	तक्ता क्र. १ व २ तक्ते कुणाकडे पाठवावयाचे	निकाल कोणी जाहीर करावयाचे
१) पंचायत समिती	कृषि विकास अधिकारी	कृषि विकास अधिकारी, जिल्हा परिषद
२) जिल्हा परिषद	कृषि विकास अधिकारी	मुख्य कार्यकारी अधिकारी

मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांच्या अनुपलब्धतेच्या अनुषंगाने कृषि विकास अधिकारी यांनी त्यांच्या पूर्व संमतीने निकाल जाहीर करण्यास हरकत नाही.

मका या पिकासाठी वरील पध्दती लागू राहिल. पण या पिकाच्या पीक कापणीच्या विशेष सूचना परिशिष्ट १ व २ मध्ये दिलेल्या आहेत, त्या पाळाव्यात. वाळलेल्या दाण्याचे वजन मिळाल्यानंतर एकूण प्लॉटमधील दाण्यातून ओलिताची घट वजा करून वाळलेल्या दाण्याचे दर हेक्टरी उत्पादन काढून मगच निकाल जाहीर करावेत.

२) राज्य पातळीवरील स्पर्धेतील पीक कापणी

राज्यस्तर पीक कापणीचा कार्यक्रम कृषि उपसंचालक (संबंधित) यांचे नावे आगाऊ कळवावा. पीक स्पर्धेतील शेतात १० आरचे क्षेत्र कापणी प्रयोगाच्या धर्तीवर रॅण्डम पध्दतीने आखणी करून पीक कापणी करण्यात यावी. आखलेल्या प्लॉटमधील सर्व पिकांची कापणी-करावी. पीक कापल्यानंतर भात, गहू, तूर, सोयाबीन व पिकांच्या पेंढया, मूग, उडीद, हरभरा, करडई, भुईमूग या पिकांचे कडपे बांधावेत. ज्वारी, बाजरी, मका, सूर्यफूल या पिकाची कणसे / फुले खुडून पोत्यात भरावेत. प्रत्येक पेंढीस/कडपास/पोत्यास लेबल लावावे व त्यास क्रमांक द्यावा. नंतर त्याचे स्प्रिंग बॅलन्सवर / लोखंडी काटयावर वजन करावे व ते लेबलवर लिहावे. तसेच त्याची कागदपत्रावर नोंद घ्यावी. पोत्यांच्याबाबत दोन लेबल्स करावीत. एक पोत्यात टाकण्यासाठी व एक पोत्याचे तोंड बांधल्यानंतर त्यास लावणेसाठी. वजन लिहिलेल्या लेबलवर स्पर्धा समितीतील सचिव, सदस्यांनी सही करावी.

(वजन करताना दर दहावी पेंढी / कणसाचे पोते/ कडपे बाजूला काढावे अशा १/१० भागातील) अशा सर्व पेंढयाचे/कणसांचे/कडपांचे सारखे तीन भाग करावेत व त्याची मळणी स्पर्धा समितीमधील सदस्या समक्ष कापणीच्याच दिवशी करून घ्यावी. त्यानंतर त्यातील दाण्याचे वजन घ्यावे व या १/१० भागातील भात, गहू, तूर या पिकाबाबत पेंढी व दाण्याचे प्रमाण, करडई, हरभरा, भुईमूग, उडीद, मूग या पिकाबाबत कडपे व दाण्याचे / शेंगाचे प्रमाण तसेच ज्वारी, बाजरी, मका व सूर्यफूल या पिकाबाबत भुसा व दाण्याचे प्रमाण काढावे व शेवटी दर हेक्टरमध्ये पिकाचे अंदाजे उत्पादन काढावे.

त्यानंतर उरलेल्या पेंढया (९/१० भागातील) /पोत्यातील कणसांचे/कडपांचे वजन त्याच दिवशी घ्यावे. त्याची मळणी पूर्ण करावी व मग दाण्यांचे वजन घ्यावे. त्याची त्याचवेळी ९/१० भागातील भात, गहू, तूर पिकासाठी पेंढी व दाण्यांचे , हरभरा, करडई, मूग, उडीद, मका, ज्वारी, बाजरी, सूर्यफुलासाठी भुसा व दाणे यांचे तर भुईमूग पिकासाठी शेंगा व वेलीचे प्रमाण काढावे. राज्य पातळीवरील पीक स्पर्धेतील प्लॉटमधील पिकाच्या उत्पादनाची नोंद सोबत दिलेल्या तक्ता ३ मध्ये करावी. त्याचवेळी सर्व प्लॉटमधील सर्व भागाचे भात, गहू, तूर पिकासाठी पेंढी व दाण्याचे प्रमाण

करडई, हरभरा, मूग, उडीद या पिकासाठी दाणे व भुसा यांचे प्रमाण तर भुईमूग पिकासाठी शेंगा व वेलीचे प्रमाण काढावे. तसेच सर्व भागातील वेल, कणसे, पेंढया व दाण्यांचे प्रमाण काढून त्याचे सर्वसाधारणपणे येणा-या प्रमाणाशी तुलना करून ते बरोबर आहे किंवा नाही हे पहावे. मग कापणी तक्ता क्र. ३ अंतिम करावा. नंतर त्यावर स्पर्धा समितीतील सदस्यांच्या सहया घ्याव्यात. तसेच त्याच वेळी कृषि विकास अधिकारी यांनी कापणी तसेच लागवडीची सोबत दिलेल्या तक्ता क्र. १ मधील माहिती पूर्णपणे भरून स्पर्धा समितीच्या सदस्य सचिवांना द्यावी. सदस्य सचिवांनी पीक उत्पादनाची तक्ता क्रमांक १ मधील माहिती आयुक्त कृषि यांना पाठवावी. पीकस्पर्धेमधील प्लॉटमधील दाण्याचे ओलिताचे प्रमाण काढण्याच्या दृष्टीने कापणीच्या दिवशी कापणी करून १/१० भागातील दाण्याचे ३ प्रतिनिधीक १ किलो वजनाचे नमुने कापणीच्या दिवशी घ्यावेत. दाण्याचे नमुने कसे घ्यावयाचे व ते कोणाकडे पाठवावयाचे याचा तपशील परिशिष्ट क्र. ३ मध्ये दिलेला आहे.

ही कापणीची पध्दत मका या पिकासाठी सुध्दा लागू होईलच. पण त्याबद्दलच्या विशेष सूचना परिशिष्ट क्रमांक १ मध्ये दिलेल्या आहेत.

राज्य पातळीवरील स्पर्धेतील प्लॉटची कापणी विशिष्ट तपशील पाहून करावी लागत असल्यामुळे पीक कापणीचा कार्यक्रम खालीलप्रमाणे तंतोतंत अंमलात आणावा.

- १) स्पर्धा समितीचे सर्व सदस्यांनी त्या गावी जाऊन प्लॉटला भेट देऊन तपासणी व आखणी करावी.
- २) पीक कापणीस सुरुवात करावी. प्लॉटमधील पिकाची कापणी, मळणी १/१० भागातील प्रथम करून नंतर १/१० भागातील कापणी मळणी योग्य रितीने पूर्ण करावी. याबाबतची स्वतंत्रपणे निरीक्षणाची नोंद त्या त्या वेळीच घेऊन तक्ता ३ मध्ये नोंद घ्यावी. तक्ता ३ मधील नोंदी पूर्ण करून घेऊन त्यावर स्पर्धा समितीतील सदस्यांच्या सहया घ्याव्यात. तसेच याचवेळी कृषि विकास अधिकारी यांनी पीक लागवडीच्या माहितीचा तक्ता क्रमांक १ पूर्ण करून तो समितीतील सचिव / सदस्यांना द्यावा.

परिशिष्ट क्रमांक १

मका पिकाची कापणी खालील प्रमाणे करावी.

आखणी केलेल्या प्लॉटमधील पिकातील कणसे खुडावीत व ती पोत्यात भरून कणसांचे वजन घ्यावे. लेबलवर पोत्याचा अनुक्रमांक व कणसांचे वजन किलोमध्ये लिहून त्यावर पीकस्पर्धा समितीतील सचिव/ सदस्यांची स्वाक्षरी घ्यावी. अशी दोन लेबल्स करावी. एक लेबल कणसांच्या पोत्यात टाकून पोत्याचे तोंड काथ्याने बांधून त्याच्या गाठीवर दुसरे लेबल लावून ती पोती बंद करावीत. अशा रीतीने प्लॉट मधील सर्व पोत्यातील कणसांची वजने घ्यावीत.

वजन करताना प्रत्येक पाचवे, दहावे, पंधरावे अशी जी कणसांची पोती येतील ती वेगळी ठेवावी. सर्व कणसांची पोती वजन झाल्यानंतर वरीलप्रमाणे जी वेगळी (५ वे, १०वे, १५वे) पोती ठेवलेली आहेत. त्या प्रत्येक पोत्यातील कणसांचा आठवा भाग घ्यावयाचा आहे. त्यासाठी प्रत्येक पोत्यातील कणसे जमिनीवर ओतून केलेल्या अंदाजे त्याचे दोन सारखे भाग करावेत. नंतर यासारख्या केलेल्या दोन भागातील एक भाग रँडम पध्दतीने निवडून त्यांचे पुन्हा अंदाजाने सारखे दोन भाग करावेत. पुन्हा सारख्या केलेल्या दोन भागातील एक भाग रँडम पध्दतीने निवडावा व त्याचे अंदाजाने पुन्हा सारखे दोन भाग करावेत व त्यातील एक भाग रँडम पध्दतीने निवडावा. अशा रीतीने आपणास प्रत्येक पोत्यातील कणसांचा आठवा भाग मिळेल. प्रत्येक पोत्यातील अशा कणसांचा आठवा भाग जो आलेला, ती सर्व कणसे एकत्रित करावीत व पुनः त्यांचे दोन अंदाजाने सारखे भाग करावेत व त्यातील एक भाग रँडम पध्दतीने मक्यातील दाणे काढण्याच्या दृष्टीने निवडावा. दुस-या भागातील कणसांचे तीन सारखे भाग करावेत व त्याचे वजन करावे. प्रत्येक भागातील फक्त ५ किलो कणसांचा नमुना कापडी पिशवीत सील करून कणसांचे वाळल्यानंतर वजन पहाण्यासाठी परिशिष्ट क्रं.३ मध्ये दिल्याप्रमाणे पीकस्पर्धा समितीतील निरनिराळ्या अधिका-याकडे पाठवावा व स्पर्धकाकडे ठेवावा. याच वेळी कणसांच्या ढिगाचे जे दाणे काढण्याच्या दृष्टीने तीन भाग केले आहेत. त्या प्रत्येक भागातील १० किलो कणसे अशा एकूण ३० किलो वजनाच्या कणसांतील दाणे कापणीच्या दिवशी काढून त्या दाण्याचे वजन किलोमध्ये घ्यावे. तसेच तीनही भागातील दाणे विरहित कणसांचे सुध्दा वजन किलोमध्ये घ्यावे. या सर्व वजनाची नोंद ठेवावी. यावरून कणसांच्या वजनाचे व दाण्यांचे वजनाचे प्रमाण निघेल. यावरून कापणीच्या दिवशी एका हेक्टरमध्ये अंदाजे उत्पादन किती येईल याची कल्पना येईल. दुस-या दिवशी राहिलेल्या कणसातून दाणे काढून त्या सर्व दाण्याचे वजन घ्यावे. यावरून एका हेक्टरमध्ये प्रत्यक्ष किती उत्पादन आले आहे हे कळेल. या उत्पादनाची नोंद तक्ता क्रं. ३ मध्ये घ्यावी. पहिल्या दिवशी कणसे खुडल्यानंतर दाणे काढण्याच्या दृष्टीने जे तीन भाग केले आहेत त्या तीनही भागातील कणसांचे दाणे एकत्र करावे. त्यातील प्रत्येक दोन किलो दाण्याचा नमुना त्यातील ओलिताचे प्रमाण काढण्यासाठी कापडी पिशवीमध्ये सील करून परिशिष्ट क्रमांक ३ मध्ये नमूद केल्या प्रमाणे पीकस्पर्धा समितीमधील निरनिराळ्या अधिका-याकडे पाठवावा व एक स्पर्धकाकडे ठेवावा.

पाच किलो नमुन्यातील मक्याची कणसे वाळल्यानंतर त्या मक्यातील कणसांच्या वजनाची नोंद घ्यावी. त्यानंतर मक्यातील दाणे काढावेत व दाण्याचे तसेच दाणे विरहित कणसांचेसुध्दा वजन घ्यावे व याची नोंद ठेवावी. मक्याच्या दाण्यातील ओलिताचे प्रमाण काढण्यासाठी जे दोन किलो वजनाची दाणे वाळविण्यासाठी ठेवले आहेत, ते वाळल्यानंतर त्यांच्या वजनाचीसुध्दा नोंद ठेवावी. यावरून मक्याचे दाणे वाळल्यावर मक्याचे एक हेक्टरमधील उत्पादन किती येईल हे काढता येईल.

परिशिष्ट क्रमांक २

ऊस पिकाच्या कापणीची कार्यपध्दती.

१. स्पर्धेखालील शेतास पाणी देण्याचे काम पिकाच्या कापणीसाठी निश्चित केलेल्या तारखेच्या निदान एक आठवडा अगोदर थांबविण्यात येईल.
२. निरनिराळ्या पातळीवरील पीकस्पर्धा समितीमधील सदस्य सचिव, सदस्य स्पर्धेखालील सर्व शेतातील कापणीचा तपशिलवार कार्यक्रम, जवळची रेल्वे स्टेशन इत्यादी गोष्टी दर्शवील. (परिशिष्ट-३ मध्ये दर्शविल्याप्रमाणे) आणि त्याची प्रत त्याच्या पातळीवरील समितीच्या सर्व सदस्यांना १० दिवस अगोदर, त्याचप्रमाणे जिल्ह्याचे कृषि विकास अधिकारी, विभागीय कृषि सहसंचालक आणि कृषि संचालक यांना पृष्ठांकीत करतील.
३. प्रत्येक स्पर्धकाच्या स्पर्धेतील ऊस पिकाच्या कापणीची अंतिम तारीख ऊस स्पर्धांच्या त्या त्या पातळीवरील सचिव सदस्य ठरवतील आणि प्रत्येक स्पर्धकास त्याचे शेताच्या कापणीची तारीख दोन आठवडे अगोदरच कळविण्यात येईल.
४. स्पर्धेच्या शेतातील हेक्टरी उत्पादन १०० चौ.मी. च्या म्हणजे १० X १० मी. च्या(किंवा अगदी चौरस उप भूखंड प्रत्यक्षात नसतील तेंव्हा साधारण तेवढ्याच क्षेत्रफळाच्या चौरसाच्या) दोन भूखंडातील कापणीवरून ठरविण्यात येईल. हे दोन भूखंड शेताच्या कर्ण रेषेशी संलग्न परस्पर विरोधी (Diagonally oppsite) दोन चतुर्थांशातून पीक कापणीच्या प्रयोगासाठी स्विकारलेल्या तत्वानुसार निवडण्यात येतील. या दोन भूखंडातील सरासरी उत्पादनाच्या आधारे अंतिम उत्पादन निर्धारित करण्यात येईल.
५. योग्य रितीने छाटून साफ केलेल्या व शेंडे काढलेल्या (म्हणजेच काडीकचरा, माती व मुळे नसलेल्या) उसाच्या वजनाची नोंद ठेवली जाईल. रोग पडलेला, खराब झालेला आणि सुकलेला ऊस वजन करण्यापूर्वी काढून टाकण्यात येईल. उत्पादन निर्धारित करण्यासाठी आवश्यक असलेली प्रमाण वजने तराजू आणि अन्य सामुग्री जागेवरच उपलब्ध करून देण्यात येईल. उत्पादनाच्या आकडेवारीशिवाय स्पर्धेच्या भूखंडातील उसाच्या दर्जाबाबतचा अभिप्राय आजमाविण्यात येईल आणि विहित नमुन्यात परिशिष्ट ४ व ५ मध्ये त्याची नोंद करण्यात येईल. स्पर्धेसाठी पात्र ठरविण्यासाठी कोणत्याही प्रकारच्या कापणीच्या वेळी १८ ब्रीक्स (bricks) चे असले पाहिजे. १८ ब्रीक्स पेक्षा कमी ब्रीक्स दर्शविणारे पीक अपात्र ठरविले जाईल. स्पर्धेच्या शेतातील उसाचा दर्जा नमुना घेण्याच्या स्विकृत पध्दतीनुसार परिपक्व व गाळण्यास योग्य उसाचे ब्रीक्स नमूद करून ठरविण्यात येईल.
६. प्रत्येक पातळीवरील कापणी समितीतील निदान तीन सदस्य कापणी आणि उत्पादनाच्या व दर्जाच्या आकडेवारीची नोंद करणे यावर स्पर्धकाच्या किंवा त्याचे नामनिर्देश केलेल्या व्यक्तीच्या उपस्थितीत जातीने देखरेख ठेवतील. स्पर्धा समितीतील सदस्य सचिव,सदस्य प्रत्येक स्पर्धेसाठी कापणी आणि दर्जाची आकडेवारी विहित नमुन्यामध्ये (परिशिष्ट चार व पाच) स्वतंत्रपणे विहित आणि प्रत्येक बाबतीत घेणा-या सर्व सदस्यांच्या सहया तसेच अशा नमुन्यावर स्पर्धकांची सही किंवा अंगठयाचा ठसा न चुकता घेणे आवश्यक आहे.
७. कोणत्याही स्पर्धकाने या नियमाचे पालन करण्यात कसूर केली किंवा कोणत्याही अप्रमाणिक मार्गाचा अवलंब केला तर, त्यास अपात्र ठरविण्याचा अधिकारी त्या त्या पातळीवरील समितीला असेल. स्पर्धकाने अप्रमाणिक मार्गाचा अवलंब केलेला असल्यास त्या स्पर्धकाला वर्षासाठी तसेच पुढील वर्षासाठी अपात्र ठरविण्यात येईल.

स्पर्धेतील शेतीतील कापणीची कार्यपध्दती

ऊस पीक स्पर्धेसाठी दाखल झालेल्या शेतामध्ये खालील निर्धारित केलेल्या कार्यपध्दतीनुसार पिकाची कापणी करण्यात येईल. स्पर्धेतील शेतीच्या दोन चतुर्थांशातील प्रत्येकी एक आर (१०० चौ.मी. क्षेत्रफळाचा एक) याप्रमाणे दोन भूखंडाची कापणी करण्यात येईल.

अ) चतुर्थांश करणे:-

पिकाच्या कापणीसाठी निश्चित केलेल्या तारखेस समिती स्पर्धेत खालील शेतास भेट देईल. त्याचे आकारमान मोजतील आणि त्यातील उसाच्या रांगा मोजतील. त्यानंतर खालील आकृती एक मध्ये दर्शविल्याप्रमाणे त्या शेताची जवळ जवळ सारख्या आकाराच्या चार भागात विभागणी करण्यात येईल.

आकृती नंबर -१

घ	छ	ग
ज	ण	

क ड ख

अशा रीतीने एखादे ८० मीटर लांब (रांगाशी समांतर) आणि ५० मीटर रुंद (रांगाशी काटकोनात) असे आयताकृती शेत असेल आणि समजा उसाच्या ५० रांगा आहेत, म्हणजे प्रत्येक चतुर्थांश सुमारे ४० X २५ मीटर या आकाराचा असेल व त्यात उसाच्या २५ रांगा असतील. जर रांगांची संख्या विषम म्हणजे समजा ४९ असेल तर दोन चतुर्थांशातील प्रत्येकी २५ रांगा असतील आणि इतर दोन चतुर्थांशात प्रत्येकी २४ रांगा असतील आकृती १ मधील “ड” व “छ” आणि “ज” या जागा चतुर्थांशाच्या सीमा दर्शविताना या जागांवर खुंटया अथवा दोरीच्या सहाय्याने खुणा करण्यात येतील. जर शेत अनियमित आकाराचे असेल तर आकृती दोनमध्ये दर्शविल्याप्रमाणे सर्वात लांब रांगेच्या दिशेने एक बाजू समांतर ठेवून प्रथम लहानात लहान आयत तयार करण्यात येईल. आकृती २ मध्ये “ख” आणि “घ ” अशा आयतातील जादा जागाही खुंटयांनी दाखविण्यात येतील. त्यानंतर क,ख,ग,घ या आयताचे आकारमान मोजण्यात येईल. शेतातील रांगा मोजण्यात येतील आणि अगोदर वर्णन केल्याप्रमाणे शेतातील अंदाजे समान चतुर्थांशात (चार भागात) विभागणी करण्यात येईल.

ब) भूखंड पाडणे व त्यावर खुणा करणे.

मागे वर्णन केल्याप्रमाणे खुणा केलेल्या परस्पर विरोधी दोन चतुर्थांशांत खाली दिलेल्या पध्दतीनुसार व आकृती ३ मध्ये दर्शविल्याप्रमाणे अंदाज १० X १० मीटर म्हणजे १ आर आकाराचा प्रत्येकी एक पीक कापणीचा भूखंड निश्चित करण्यात येईल.

घ	ग	ज	घ२
	म	१७ मी.	
	भ	ज	ण
	क	ड१	
क	ख	क	ड

आकृती नंबर -२

आकृती नंबर -३

हा चतुर्थांश ४० X २५ मीटर या आकाराचा राहिल आणि त्या २५ रांगा असतील . भूखंडात समाविष्ट करावयाच्या रांगांची संख्या ही रांगांच्या काटकोनात मोजलेली रुंदी ज्यायोगे सुमारे १० मीटर येईल इतकी असेल अशा रीतीने घेतलेल्या उदाहरणात जेथे रांगामधील अंतर सुमारे १ मीटर (२५ x २५) आहे, जेथे इच्छित रुंदीचा भूखंड मिळविण्यासाठी १० रांगा घ्याव्या लागतील. ही संख्या चतुर्थांशाच्या रांगांच्या एकूण संख्येतून म्हणजे २५

मधून वजा करण्यात येईल व १५ रांगा शिल्लक राहतील. त्याप्रामणे चतुर्थाच्या लांबीतून म्हणजे ४० मीटर मधून १० मीटर वजा करण्यात येईल आणि ३० मीटर शिल्लक राहतील . त्यानंतर या इच्छित संख्यांच्या तक्त्यातील निर्दिष्ट स्तंभातील संख्यातून आणि शर्त पूर्ण करणा-या पहिल्या दोन संख्या निवडून १५ आणि ३० इतक्या किंवा त्यापेक्षा लहान अशा दोन या दृष्टीने संख्या (पुरविण्यात आलेल्या तक्त्यातून निवडण्यात येतील) त्या अनुक्रमे ९ आणि १७ असाव्यात. नंतर कोप-यातून सुरुवात करून ९ रांगा मोजण्यात येतील आणि ९ व्या व १० व्या रांगांच्या मध्ये “म” मध्ये एक खुंटी ठोकण्यात येईल. “क” ही खुंटी पीक कापणीच्या भूखंडाचा पहिला कोपरा असेल, तो तासावरून व “क” आणि “ड” ला समांतर अशी “म” पासून १७ मीटर अंतरापर्यंत नेण्यात येईल. “ड” ही दुसरी खुंटी त्याच दिशेने “क” पासून १० मीटर अंतरापर्यंत नेण्यात येईल.

अशा रीतीने “क ड” ही पिक कापणीच्या भूखंडाची लांबी होईल. भूखंडाची रुंदी ठरविण्याकरीता भूखंडाची रुंदी दर्शविणा-या १० रांगा “भ” पासून मोजण्यात येईल आणि “भ” पासून १० व्या व ११ व्या रांगेच्यामध्ये “क” पासून १९ व्या व २० व्या रांगेमध्ये “म” ही खुंटी ठोकण्यात येईल. यानंतर “क”, “ड” ला समांतर म पासून १७ मीटर अंतरावर “ज” ही खुंटी ठोकण्यात येईल आणि त्याच दिशेने “ज” पासून १० मीटर अंतरावर “ण” ही खुंटी ठोकण्यात येईल. अशा रीतीने “क”, “ड”, “ण”, “ज” चार खुंट्या पीक कापणीच्या भूखंडाचे चार कोपरे असतील . तशाच रीतीने दुसरा भूखंड आखण्यासाठी समिती शेताच्या “घ”, या कोप-यापासून सुरुवात करतील आणि पहिल्या चतुर्थांशात वर्णन केल्याप्रमाणे काप-यापासून दूर अंतरावर चतुर्थशात कापणीसाठी खंडाच्या खुणा करतील. अनियमित आकाराच्या शेताच्या बाबतीत अशी कार्यपध्दती अनुसरण्यात येईल. मात्र खुणा केलेला संपूर्ण भूखंड किंवा त्याचा भाग स्पर्धेसाठी शेताच्या हद्दीच्या बाहेर जात असेल, तर घेतलेल्या दोन्ही यादृच्छिक संख्या अस्विकार्य ठरविण्यात येईल आणि यादृच्छिक संख्यांची नवी जोडी काढण्यात येईल. यादृच्छिक संख्या ज्या जोडीमुळे संपुर्ण भूखंड स्पर्धेखालील शेताच्या आत येत असेल ती थोडी अंतिमरित्या स्विकारून खुणा करण्यात येतील.

क) भूखंडात कापणी करणे.

खुंट्या ठोकण्याकरिता निरनिराळ्या जागी जाण्यासाठी मोकळा मार्ग असणे आवश्यक असेल. हे काम पीक कापणीच्या भूखंडातील पिकास हानी न पोहोचविता काळजीपूर्वक करण्यात यावे आणि अशा रीतीने मिळविलेले उत्पादन एका जागी साठविण्यात यावे व ते पीक कापणीच्या भूखंडातून मिळालेल्या उत्पादनात मिसळले जाऊ नये म्हणून त्यावर काळजीपूर्वक लक्ष ठेवण्यात यावे. निरनिराळ्या खुंट्या ठोकण्यात आल्यानंतर पीक कापणीच्या भूखंडाच्या हद्दी दर्शविण्याकरिता चतुर्थांशाच्या सीमांकित भूखंडाभोवती एक दोर घट्ट बांधण्यात यावा. यासाठी रांगांमधून दोर जाण्यासाठीही मोकळा मार्ग असणे आवश्यक आहे. असा मार्ग मोकळा करताना पीक कापणीच्या भूखंडातील कोणतेही उत्पादन अनावधानाने काढले जाणार नाही, याकडेही काळजीपूर्वक लक्ष देणे आवश्यक आहे. पीक कापणीचे भूखंड स्पष्टपणे सीमांकित करण्यात आल्यानंतर समिती हद्दीची तपासणी करतील. दर्जा पहाण्याकरीता पिकांची चाचणी घेतील आणि कापणीस सुरुवात करतील. कापणीनंतर भूखंडाचे आकारमान तसेच कर्ण रेषाही पुन्हा मोजण्यात येतील. यादृच्छिक संख्या निवडणे, प्रत्येक भूखंडाचे आकारमान व त्याच्या कर्णरेषा यासंबंधी तपशिलवार माहिती कापणीच्या आकडेवारीची नोंद करण्यासाठी पुरविण्यात आलेल्या विहित नमुन्यामध्ये लिहिण्यात येईल. भूखंडाच्या जमिनीच्या नैसर्गिक पातळीपर्यंत उसाची कापणी करण्यात येईल आणि प्रत्येक रांगेतील उत्पादनाचा वेगळा ढीग करण्यात येईल. जलशोधक आणि अवर्षण, कीड व रोग इत्यादीमुळे खराब झालेले ऊस उत्पादनामधून काढून टाकण्यात येतील. नंतर चांगला व निरोगी ऊस कापून साफ करून त्याचे शेंडे काढण्यात येतील. छाटून साफ केलेल्या उसाच्या सारख्या आकाराच्या मोळ्या बांधण्यात येतील. बांधण्याच्या सामुग्रीसह प्रत्येक मोळीचे वजन करण्यात येईल व प्रत्येक भूखंडातील उत्पादनाचे वजन विहित नमुन्यात लिहिण्यात येईल. बांधण्याच्या सामुग्रीचेही वजन करण्यात येईल व एकूण वजनातून ते वजा करून उसाचे निव्वळ वजन काढण्यात येईल.

१) दर्जा ठरविण्याची चाचणी.

स्पर्धेतील भूखंडातील पिकाचा दर्जा ठरविण्यासाठी पुढे वर्णन केल्याप्रमाणे चाचणी घेण्यात येईल.

समिती

सीमांकनानंतर परंतु भूखंडातील कापणीच्या अगोदर (कोप-यातून प्रत्येकी एक आणि भेखंडाच्या मधल्या भागातून एक चांगल्या व निरोगी उसाचा समूह या प्रमाणे) पाच उसाचे समूह यादृच्छिक रीतीने प्रत्येक भूखंडातून निवडतील आणि नंतर या प्रत्येक समुहातून दर्जाची चाचणी करण्यासाठी यादृच्छिक दोन ऊस निवडतील. अशा रीतीने प्रत्येक भूखंडातून घेतलेले १० ऊस हे ब्रीक्स नोंदसाठी १० नमुने होतील. दर्जाची चाचणी करण्यासाठी टोच्या आणि हात रिफ्रॉक्टो मीटर वापरण्यात येईल. उसाच्या मधल्या कांडयामधून ब्रीक्स नोंदी घेण्यात येतील १० ब्रीक्स नोंदीच्या सरासरी वरून भूखंडाचा दर्जा ठरविण्यात येईल. दोन्ही भूखंडाखाली दर्जाच्या चांचण्यांबद्दल आकडेवारी स्वतंत्रपणे लिहिण्यात येईल.

अशा रीतीने समिती स्पर्धेतील प्रत्येक शेतीसाठी दोन वेगवेगळ्या आकडेवारीत नोंद करतील. दोन भूखंडांपैकी प्रत्येक भूखंडासाठी स्वतंत्र नोंद केलेली उत्पादने व दर्जाची आकडेवारी आणि विहित नमुन्यातील कापणीच्या इतर नोंदी यावर समितीच्या सदस्यांनी आणि स्पर्धकाने सहया केल्यावर कुणाकडे पाठवावा व निकाल कोणी जाहीर करावा याचा तपशील दिला आहे

अ.क्र.	स्पर्धा पातळी	परिशिष्ट कुणाकडे पाठवावयाचे	निकाल कोणी जाहीर करावयाचे
१	पंचायत समिती	कृषि विकास अधिकारी जिल्हा परिषद	कृषि विकास अधिकारी जिल्हा परिषद
२	जिल्हा परिषद	कृषि विकास अधिकारी जिल्हा परिषद	मुख्य कार्यकारी अधिकारी जिल्हा परिषद
३	राज्य पातळी	कृषि संचालक (वि.प्र.) महाराष्ट्र राज्य, पुणे	आयुक्त कृषि महाराष्ट्र राज्य, पुणे

परिशिष्ट ३

पीक कापणीनंतर घ्यावयाची काळजी

पिकाच्या दाण्यातील ओलावा किती आहे त्याचे प्रमाण तसेच दाणे वाळल्यानंतर त्यांचे वजन किती येते. हे पाहण्यासाठी कापडी पिशवीमध्ये दाण्याचे नमुने कसे घ्यावेत याचा तपशील खाली दिलेला आहे.

दाण्याचा नमुना मळणी झाल्यानंतर वजन करताना प्रतिनिधिक येईल असा घ्यावा. पंचायत समिती व जिल्हा परिषद पातळीवर कापणीच्या सर्व दाण्यातील प्रतिनिधिक नमुने घ्यावेत.

एक किलो दाणे वजन करून ते पॉलिथीनचे पिशवीत घालून नवीन कापडाच्या कापडी पिशवीत घालावे. अशा रीतीने तीन कापडी पिशव्यांत दाणे घातल्यानंतर प्रत्येक कापडी पिशवीसाठी दोन लेबल्स करावीत. या लेबल्सवर स्पर्धकाचे नांव, संपूर्ण पत्ता, पिकाचे नाव व जात, स्पर्धेतील प्लॉटचा सर्वे गट नंबर व पोट हिस्सा नंबर, कापणीची तारीख, नमुना घेतल्याची तारीख, दाण्याचे पिशवीसकट वजन व दाण्याचे निव्वळ वजन याची नोंद करून पीकस्पर्धा समितीचे सचिव, सदस्य यांच्या सहया घेऊन प्रत्येक कापडी पिशवीत एक एक लेबल टाकावे व त्या कापडी पिशव्या चांगल्या शिवून टाकाव्यात. नंतर या पिशव्या दुस-या नवीन कापडी पिशवीत टाकून त्यात पुन्हा दुसरे लेबल टाकून त्याही पिशव्या शिवाव्यात व सील कराव्यात. कापडी पिशवीस एक बाजूस लेबल प्रमाणे तपशील लिहावा व दुस-या बाजूस नमुना कुणाकडे पाठवावयाचा त्याचा सविस्तर पत्ता व कुणाकडे पाठविण्यात येत आहे त्याचा सविस्तर पत्ता लिहावा. नंतर हे कापडी पिशवीचे नमुने खाली नमूद केलेल्या संबंधिताकडे पाठवावेत. मका या पिकाचे ५ किलो वजनाचे कणसाचे नमुने व दोन किलो वजनाचे दाण्याचे नमुने वरील प्रमाणे कापडी पिशवीत सील करून संबंधित अधिका-याकडे पाठवावेत व स्पर्धकाकडे ठेवावेत.

पंचायत समिती, जिल्हा परिषद व राज्य पातळीवरील भात, गहू, खरीप ज्वारी, रबी ज्वारी, बाजरी, तूर, मूग, उडीद, हरभरा, करडई, उन्हाळी व खरीप भुईमूग, सुर्यफूल व सोयाबीन या पिकांच्या दाण्याचे नमुने व मका या पिकाच्या कणसाचे व दाण्याचे नमुने ओलिताचे प्रमाण काढण्याच्या दृष्टीने वाळलेल्या दाण्याचे वजन पाहण्यासाठी ते कोणाकडे पाठवावयाचे अथवा ठेवावयाचे याचा तपशील खाली दिला आहे.

पंचायत समिती, पातळीवरील भात, गहू, खरीप ज्वारी, रबी ज्वारी, बाजरी, तूर, मूग, उडीद, हरभरा, सुर्यफूल व सोयाबीन या पिकांच्या दाण्याचा एक किलो वजनाचा दाण्यांचा नमुना व मका या पिकाच्या कणसाच्या व दाण्यांचा नमुना कापडी पिशवीत सील करून एक स्पर्धकाकडे व एक पंचायत समिती कार्यालयातील कृषि विस्तार अधिकारी यांचेकडे पाठवावा.

जिल्हा परिषद पातळीवरील भात, गहू, खरीप ज्वारी, रबी ज्वारी, बाजरी, या पिकांच्या दाण्याचा एक किलो वजनाचा व मका या पिकाच्या व दाण्यांचा नमुना एक स्पर्धकाकडे व एक जिल्हयातील कृषि विकास अधिकारी यांचेकडे पाठवावा. संबंधित कार्यालयातील कृषि अधिकारी यांनी दाण्याच्या नमुन्याचे कापडी पिशवीसकट वजन घ्यावे व ओलिताचे प्रमाण व वाळलेल्या दाण्याच्या वजनाची नोंद ठेवावी.

राज्य पातळीवरील पीकस्पर्धा प्लॉटमधील भात, गहू, खरीप ज्वारी, रबी ज्वारी, तूर, मूग, उडीद, हरभरा, करडई, उन्हाळी व खरीप भुईमूग या पिकांच्या दाण्याचा एक किलो वजनाचा व मका या पिकाच्या कणसांच्या व दाण्यांचा नमुना कापडी पिशवीत सील करून एक आयुक्त कृषि यांचेकडे व एक संबंधित विभागीय कृषि सहसंचालक यांचेकडे पाठवावा व एक स्पर्धकाकडे पाठवावा. आयुक्त कृषि यांनी बीज परीक्षण अधिकारी, बीज प्रयोगशाळा, पुणे यांचेकडे राज्य पातळीवरील स्पर्धेतील प्लॉटमधील नमुन्याचे दाण्यातील ओलिताचे प्रमाण व वाळलेल्या दाण्याच्या वजनाची माहिती घेऊन त्याची नोंद ठेवावी.

दाण्यातील ओलिताचे प्रमाण कसे काढावे याचा तपशील पुढील प्रमाणे आहे.

सील केलेल्या पिशवीतील दाण्याचे पिशवीसकट दररोज वजन घ्यावे. पिशवीसह घेतलेल्या दाण्याच्या वजनाची तारीखवार नोंद ठेवावी. ज्यावेळी सतत तीन दिवस पिशवीसह दाण्याचे वजन सारखे येईल त्या वेळी असे समजावे की, पिशवीतील दाणे पूर्णपणे वाळलेले आहेत. व मग पिशवीचे वजन वजा करून निव्वळ वाळलेल्या दाण्याचे वजन काढावे. वाळलेल्या दाण्याचे वजन आल्यानंतर दाण्यातील ओलिताचे प्रमाण कळेल. यावरून वाळलेल्या

दाण्याचे एक हेक्टरमध्ये उत्पादन काढता येईल. सर्व पातळीवरील पीकस्पर्धांचे निकाल दर हेक्टरमधील किलोमधील पिकाचे उत्पादन देऊन जाहीर करावेत.

या योजनेसंबंधी जी निरनिराळ्या पातळीवर रजिस्ट्रे ठेवावयाची आहेत. प्रगती अहवाल कोणत्या तक्त्यात कोणाकडे पाठवावयाचा, तसेच पीकस्पर्धा कामासाठी निरनिराळ्या पातळीवरील अधिका-यांनी विशिष्ट मुदतीत जी कामे करावयाची आहेत त्याबाबतची कार्यपध्दती व वेळापत्रक व निरनिराळ्या पातळीवरील लायक स्पर्धक शेतक-यांशी तांत्रिक मार्गदर्शन करण्याच्या दृष्टीने अधिका-यांना स्पर्धक शेतकरी विभागून देण्याचा कार्यक्रम या सर्वांचा तपशील खाली दिला आहे.

- १) पंचायत समिती कार्यालयात कृषि विस्तार अधिकारी यांनी कृषि विकास अधिकारी यांचे कार्यालयात कृषि विकास अधिकारी यांनी सोबत दिलेल्या तक्ता क्रं. ४ मध्ये पीकस्पर्धा रजिस्टरचा नमुना दिलेला आहे. त्याप्रमाणे रजिस्टर्स ठेवावयाचे आहेत.
- २) पीकस्पर्धा पंधरवडा अहवाल ज्या नमुन्यात पाठवावयाचा आहे त्याचा नमुना तक्ता क्रं. ५ मध्ये दाखविल्याप्रमाणे वरिष्ठ अधिका-यांकडे पाठवावयाचा आहे. हे अहवाल कोणाकडे व केव्हा पाठवावयाचे याचा तपशील तक्ता क्रं. ७ मध्ये दिला आहे.
- ३) पीक स्पर्धेतील पिकाच्या उत्पादनाचा अहवाला तक्ता क्रं. ६ प्रमाणे पीक स्पर्धेतील सर्व प्लॉटच्या कापण्या झाल्यानंतर व निकाल जाहीर झाल्यानंतर वरिष्ठ अधिका-यांकडे पाठवावयाचा आहे. हा अहवाल कोणाकडे व केव्हा पाठवावयाचा याबाबतचा तपशीलसुद्धा तक्ता क्रं. ७ मध्ये दिलेला आहे.
- ४) पीकस्पर्धा कामासाठी निरनिराळ्या पातळीवरील अधिका-यांनी विशिष्ट मुदतीत जी कामे करावयाची आहेत, त्याची कार्यपध्दती व वेळापत्रक तक्ता क्रं. ७ मध्ये दिलेली आहे. त्याप्रमाणे त्यांनी हे वेळापत्रक तंतोतंत पाठवावयाचे आहे.
- ५) निरनिराळ्या पातळीवरील लायक स्पर्धक शेतक-यांना तांत्रिक मार्गदर्शन करण्याच्या दृष्टीने हंगाम सुरू होण्याच्या अगोदर अधिका-यांना स्पर्धक शेतकरी विभागातून द्यावयाचे आहेत व त्याचा कार्यक्रम तक्ता क्रं. ८ मध्ये दिलेला आहे. त्या दृष्टीने प्रत्येक वर्षी हा कार्यक्रम कसोशीने पार पाडावयाचा आहे. अधिका-यांनी त्यांना विभागून दिलेल्या लायक स्पर्धक शेतक-यांच्या शेतीला भेटी केव्हा दिल्या व त्यांना वेळावेळी कोणत्या प्रकारचे मार्गदर्शन केले याचा अहवाल त्यांनी हंगामामध्ये प्रत्येक महिन्याच्या ५ तारखेच्या आत तक्ता क्रं. ९ प्रमाणे वरिष्ठ अधिका-यांकडे पाठवावा. हा अहवाल कोणी कोणाकडे व केव्हा पाठवावयाचा याचा तपशील तक्ता क्रमांक ७ मध्ये दिलेला आहे.

पीकस्पर्धेचा अर्जाचा नमुना क्र.१
(तृणधान्य, कडधान्य, गळीतधान्य व ऊस)

प्रति,
अध्यक्ष,
पीकस्पर्धा समिती,
पंचायत समिती /जिल्हा परिषद/
राज्य पातळी.

- मी श्री. -----
राहणार----- पोस्ट----- तालुका----- जिल्हा-----
- १) पिकाचे नाव :-
  - २) पिकाची जात :-
  - ३) हंगाम :-
  - ४) अ) सर्वे नंबर----- गट नंबर----- पोट हिस्सा नंबर-----
ब) (१) प्रमाणे पिकाखालील एकूण क्षेत्र----- हेक्टर-----आर
  - ५) वरील(२) प्रमाणे पिकाच्या जातीखालील एकूण क्षेत्र----- हेक्टर-----आर
  - ६) वरील (५) प्रमाणे पीकस्पर्धेसाठी दिलेले क्षेत्र----- हेक्टर-----आर
  - ७) बागायत आहे किंवा जिरायत:
  - ८) जमिनीचा प्रकार :-
  - ९) समपातळीत आहे का चढ उताराची :-
  - १०) प्रवेश फी भरलेली रक्कम :-
  - ११) चलन – पावती क्रमांक व दिनांक:-

पीकस्पर्धेतील जे नियम व अटी आहेत ते मला बंधनकारक आहेत व ते मला मान्य आहेत. मी पीक कापणीच्या वेळी परिक्षक समितीस आवश्यक ते सर्व सहकार्य देण्यास तयार आहे.

स्पर्धकाची सही

पीकस्पर्धेचा अर्जाचा नमुना क्र.२
(तृणधान्य, कडधान्य, गळीतधान्य व ऊस)

स्पर्धकांना पीक कापणीची संभवनीय तारीख व दृष्टीक्षेपात येणारे अंदाजे हेक्टरी उत्पादन कळविण्याबाबतच्या पत्राचा नमुना क्रमांक — २.

प्रति,
अध्यक्ष,
पीकस्पर्धा समिती,
पंचायत समिती /जिल्हा परिषद/
राज्य पातळी.
पोस्ट-----
तालुका ----- जिल्हा

माझ्या मौजे -----सर्वे नंबर-----
गट नंबर -----पोट हिस्सा नंबर -----मधील संभवनीय हंगामातील
पिकाच्या कापणीची तारीख----- महिना----- वर्ष २००----- आहे.
वरील पिकांचे अंदाजे हेक्टरी उत्पादन ----- किंटल येईल.

स्पर्धकाची सही

तक्ता क्रमांक.१

(ऊस पीक सोडू इतर तृणधान्य, कडधान्य व गळीतधान्य)

स्पर्धकांनी स्पर्धेतील प्लॉटमधील पिकाच्या लागवडीसाठी अमलात आणलेले लागवडीचे क्षेत्र तसेच लागवडीच्या खर्चाच्या माहितीचा तक्ता.

पिकांचे नांव-----

- १) स्पर्धकाचे नांव (संपूर्ण)-----
- २) स्पर्धकाच्या वडिलांचे / पतीचे नाव (संपूर्ण)-----
- ३) पूर्ण पत्ता : गाव----- पोस्ट----- तालुका-----
जिल्हा-----

४) स्पर्धेतील प्लॉटचे क्षेत्र (हेक्टर)		
५) जमिनीचा प्रकार(समपातळीतील आहे किंवा नाही तसेच निचरा होणारी आहे किंवा नाही याचा तपशील)		
६) पूर्व मशागत अ) नांगरटीच्या पाळ्यांची संख्या. ब) कुळवणीच्या पाळ्यांची संख्या.		
७) प्लॉटमध्ये घेतलेले पूर्वीचे पीक		
८) गादी वाप्यावर रोपे केली असतील तर त्याचा दिनांक		
९) बियाण्याची जात		
१०) बियाणे कोठून मिळविले ?		
११) पेरणीची अथवा रोपे लावणीची तारीख अ) पेरणीस किती बियाणे वापरले (दर हेक्टरी) ?		
१२) पेरणीचा प्रकार		
१३) दोन ओळीतील व दोन रोपातील अंतर (सें.मी.) अ) दर चौरस मी. मधील रोपांची संख्या व फुटवे. ब) हेक्टरमधील अंदाजे रोपांची संख्या.		
१४) जमिनीतील कृमी – कीटकांचा नाश करण्यासाठी वापरलेली औषधे अ) औषधाचे नांव :- ब) हेक्टरी किती वापरले ?		
१५) दिलेले खत अ) शेण खत, कंपोस्ट खत (हेक्टरी) दिलेल्या गाड्यांची संख्या व किती दिले ? ब) हिरवळीचे खताचा प्रकार व वापरलेले बी व खत केव्हा गाडले ? क) पेंडीचे खत दिले असल्यास त्याचा प्रकार, एकरी किती व केव्हा दिले ? ड) रासायनिक खताचा प्रकार, एकरी किती व केव्हा दिले ?		
१६) दिलेल्या पाण्याची संख्या व किती अंतराने दिले ?		

१७) खुरपणी व कोळपणी केल्याची संख्या		
१८) पिकाची परिस्थिती		
१९) पिकावर पडलेली कीड व रोग अ) कीड व रोगाचे नाव ब) कीटकनाशक व रोगनाशक वापरलेल्या औषधांची नांवे क) औषध किती वापरले केंव्हा व किती वेळा वापरले? हेक्टरी प्रमाण		
२०) अ) प्लॉटमधील एकूण उत्पादन -----क्विंटल-----किलो ब) एका हेक्टरमधील एकूण उत्पादन -----क्विंटल----- -----किलो		
२१) कापणीची तारीख व कापणीची पध्दत		
२२) लागवडीचा दर हेक्टरी खर्च		
२३) प्लॉटच्या पिकाच्या उत्पादनाची एकूण किंमत		
२४) पिकाच्या उत्पादनाची एकूण किंमत (दर हेक्टरमधील)		
२५) इतर काही वैशिष्टपूर्ण माहिती १) लॉबी / कणसांची सरासरी लांबी २) एका लॉबी / कणसातील दाण्याची संख्या व वजन ३) एक ग्रॅममधील दाण्यांची संख्या		

दाखला देण्यात येतो की, वरील लागवडीची पध्दत शेतक-यांने अमलात आणली असून, वर दिलेली माहिती बरोबर आहे.

गट विकास अधिकारी/कृषि विकास अधिकारी, जिल्हा परिषद

टीप : नंबर २२ मधील माहिती ही मळणीनंतर दाणे बनविल्यानंतर त्याचे जे वजन येईल त्याची माहिती द्यावी.

तक्ता क्रमांक.२
(अन्नधान्य, गळीतधान्य पिके)

- पंचायत समिती – जिल्हा परिषद पातळीवरील पिकांच्या उत्पादनाची नोंद दाखविणारा तक्ता
- १) स्पर्धकाचे नांव (संपूर्ण)-----
- २) स्पर्धकाच्या वडिलांचे / पतीचे नाव (संपूर्ण)-----
- ३) पूर्ण पत्ता : गाव----- पोस्ट----- तालुका-----
जिल्हा-----

४)	कापणीच तारीख.	
५)	स्पर्धेतील प्लॉटची जागा (प्लॉटच्या चतुःसीमा दाखवून नकाशा द्यावा)	
६)	पहिल्या आर मधील पेंढ्यांची /कणसांच्या पोत्याची संख्या.	
७)	पहिल्या आर मधील पेंढ्यांचे /कणसांच्या पोत्यातील कणसाचे वजन -----क्विंटल-----किलो-----ग्रॅम	
८)	पहिल्या आर मधील दाण्याचे वजन -----क्विंटल-----किलो-----ग्रॅम	
९)	पहिल्या आर मधील पेंढी व दाण्याचे /भूसा व दाण्याचे प्रमाण	
१०)	दूस-या आर मधील पेंढ्यांची /कणसांच्या पोत्याची संख्या	
११)	दूस-या आर मधील पेंढ्यांची /कणसांच्या पोत्यातील कणसांचे वजन	
१२)	दूस-या आर मधील दाण्याचे वजन -----क्विंटल-----किलो-----ग्रॅम	
१३)	दूस-या आर मधील पेंढी व दाण्याचे /भूसा व दाण्याचे प्रमाण	
१४)	सरासरी एका आर मधील दाण्यांचे वजन. -----क्विंटल-----किलो-----ग्रॅम	
१५)	सर्वसाधारणपणे पिकांच्या जातीमध्ये येणारे पेंढी व दाण्यांचे /भूसा व दाण्यांचे प्रमाण.	
१६)	प्लॉटमधील दाण्यांचे वजन. -----क्विंटल-----किलो-----ग्रॅम अ) हेक्टरी धान्य उत्पादन -----क्विंटल-----किलो-----ग्रॅम	
१७)	शेरा	

दाखला देण्यात येतो की, आम्ही खालील पीकस्पर्धा समितीतील सदस्य पीक कापणीच्या व मळणीच्या वेळी हजर होतो व वरील उत्पादनाची जी नोंद केली आहे ती बरोबर आहे.

सही,
अध्यक्ष,
पंचायत समिती /जिल्हा परिषद/
पातळीवरील पीकस्पर्धा समिती.
(हुद्दा)

पंचायत समिती, जिल्हा परिषद पातळीवरील शासकीय सदस्यांच्या सहया-

१) सही

हुद्दा

२) सही

हुद्दा

३) सही

हुद्दा

पंचायत समिती / जिल्हा परिषद पातळीवरील अशासकीय सदस्यांच्या सहया-

१) सही (नांव व पूर्ण पत्ता)

२) सही (नांव व पूर्ण पत्ता)

टीप : नंबर २२ मधील माहिती ही मळणीनंतर दाणे बनविल्यानंतर त्याचे जे वजन येईल त्याची माहिती द्यावी.

तक्ता क्रमांक.३
(अन्नधान्य, गळीतधान्य पिके)
राज्य पातळीवरील पिकस्पर्धेतील प्लॉटमधील उत्पादनाची माहिती

१) पिकाचे नांव व जात

२) गाव----- पोस्ट----- तालुका-----

१)	स्पर्धकाचे नांव (संपूर्ण)	
२)	स्पर्धकाच्या वडिलांचे / पतीचे नाव (संपूर्ण)	
३)	स्पर्धेतील प्लॉटची जागा (प्लॉटच्या चतुःसीमा दाखवून नकाशा दाखवावा, नकाशामध्ये उत्तर दिशा दाखवावी)	
४)	स्पर्धेतील प्लॉटची लांबी व रुंदी (मीटरमध्ये)	
५)	प्लॉटमधील कापणी / खोडणी केलेल्या पिकाच्या पेंढया/कणसांच्या पोत्याची एकूण संख्या.	
६)	प्लॉटमधील कापणी / केलेल्या पिकाच्या एकूण पेंढयाचे वा कणसांच्या पोत्यांचे वजन. (किलोमध्ये)	
७)	कापणीच्या दिवशी ज्या १० व्या पेंढीची /कणसांच्या पोत्याची मळणी केली त्या पेंढयांची /कणसांच्या पोत्यांची एकूण संख्या	
८)	कापणीच्या दिवशीचे पेंढी व दाण्यांचे /भुसा व दाण्यांचे प्रमाण (ज्वारी,बाजरी,गहू, भात व मका या पिकांसाठी)	
९)	प्लॉटची मधील एकूण दाण्यांचे वजन -----क्विंटल-----किलो-----ग्रॅम	
१०)	सर्व भागातील पेंढी व दाण्यांचे /भुसा व दाण्यांचे प्रमाण (ज्वारी,बाजरी,गहू, भात व मका या पिकांसाठी)	
११)	सर्वसाधारणपणे भात पिकाच्या या जातीमध्ये येणारो पेंढी व दाण्यांचे /भुसा व दाण्यांचे प्रमाण (ज्वारी,बाजरी,गहू, भात व मका या पिकांसाठी)	
१२)	एका हेक्टरमधील दाण्यांचे वजन -----क्विंटल-----किलो-----ग्रॅम	
१३)	शेरा	

जिल्हा-----

दाखला देण्यात येतो की, पीकाची कापणी पीकस्पर्धेच्या नियमानुसार आम्हा सर्वासमक्ष केली असून वरील उत्पादन बरोबर आहे.

सही,
अध्यक्ष,
राज्य पातळीवरील पीकस्पर्धा समिती.
विभागीय आयुक्त,-----विभाग किंवा त्यांचे प्रतिनिधी
(हुद्दा)

शासकीय सभासद :

१) सचिव व सभासद
पीकस्पर्धा कापणी समिती
विभागीय कृषि सहसंचालक
-----विभाग-----
अथवा त्यांचे प्रतिनिधी
हुद्दा

२) सभासद,
पीकस्पर्धा कापणी समिती
कृषि विकास अधिकारी, जिल्हा परिषद,--
अथवा त्यांचे प्रतिनिधी
हुद्दा

अशासकीय सदस्य

१) सही
(नांव व पूर्ण पत्ता)

१) सही
(नांव व पूर्ण पत्ता)

टीप:- क्रमांक ६ मधील कणसांचे वजन घ्यावे, पोती अधिक कणसांचे वजन घेऊ नये.

तक्ता क्रमांक.४
(पीकस्पर्धा रजिस्टर)

१)	स्पर्धकाचे नांव (संपूर्ण)	
२)	गाव	
३)	पोस्ट	
४)	तालुका	
५)	जिल्हा	
६)	स्पर्धेची पातळी	
७)	पिकाचे नाव व जात	
८)	हंगाम	
९)	सर्वे नंबर किंवा गट नंबर	
१०)	पोट हिस्सा	
११)	पिकाखालील एकूण क्षेत्र (हेक्टर / आर)	
१२)	पिकाच्या जातीखालील एकूण क्षेत्र (हेक्टर / आर)	
१३)	कॉलम १२ पैकी पीक स्पर्धेसाठी दिलेले एकूण क्षेत्र (हेक्टर / आर)	
१४)	बागायत किंवा जिरायत	
१५)	जमिनीचा प्रकार	
१६)	जमीन समपातळीत आहे किंवा चढ उताराची	
१७)	प्रवेश शुल्क भरलेली रक्कम रुपये	
१८)	चलन किंवा पावती क्रमांक व दिनांक	
१९)	पिकाच्या कापणीची तारीख	
२०)	प्लॉटमध्ये आलेले उत्पादन (क्वि./कि./ग्रॅ.)	
२१)	पिकाचे एका हेक्टरमधील उत्पादन(क्वि./कि./ग्रॅ.)	
२२)	दाण्यातील ओलिताचे प्रमाण	
२३)	दाणे वाळविल्यानंतर आलेले एका हेक्टरमधील पिकाचे उत्पादन (क्वि./कि./ग्रॅ.)	
२४)	स्पर्धेत आलेला क्रमांक	
२५)	स्पर्धेतून माधार घेतलेल्या अर्जाची तारीख	
२६)	शेरा	

टिप :- शेरा कॉलममध्ये (कॉलम २६) प्रत्येक पिकासाठी एकूण स्पर्धकांची संख्या, पीक स्पर्धेत आलेले एकूण क्षेत्र, या एकूण क्षेत्रामध्ये आलेले पूर्वीचे पिकाचे उत्पादन, कापणी केलेल्या क्षेत्रावरून स्पर्धेतील एकूण क्षेत्रामध्ये आलेले पिकाचे एकूण उत्पादन व त्यावरून पीकस्पर्धेतील क्षेत्रामध्ये आलेले एकूण पिकाचे जास्त उत्पादन याबाबतची सविस्तर माहिती अवश्य नमूद करावी.

तक्ता क्रमांक ५

सन २०० मधील खरीप, रबी, उन्हाळी हंगामातील पीकस्पर्धा पंधरवड्याच्या अहवालाचा तक्ता.

१) पीकस्पर्धेमध्ये समावेश केलेल्या पिकाचे नांव	
२) पीकस्पर्धा पंधरवडा साजरा केल्याच्या तारखा	-----पासून-----पर्यंत
३) स्पर्धेसाठी आलेल्या अर्जांची संख्या पंचायत समिती पातळीवर अ) भाग घेतलेल्या पंचायत समिती (संख्या) ब) भाग घेतलेल्या स्पर्धकांची संख्या	
४) जिल्हा परिषद पातळीवर किती स्पर्धकांनी भाग घेतला (संख्या)	
५) स्पर्धेखाली आलेले एकूण क्षेत्र हेक्टर / आर	
६) राज्यपातळीवर किती स्पर्धकांनी भाग घेतला संख्या.	
७) स्पर्धेखाली आलेले एकूण क्षेत्र हेक्टर/ आर	
८) पीकस्पर्धेमध्ये निरनिराळ्या पातळीवरील प्रत्येक पिकासाठी आलेले एकूण क्षेत्र हेक्टर/ आर	
९) शेरा	

टीप :- १) प्रत्येक पिकासाठी स्वतंत्र माहिती द्यावी २) संकरित पिकासाठी वेगळी माहिती न देता त्या पिकाची (संकरित पिकांची माहिती जमस धरून) एकत्रित करून माहिती द्यावी. ३) अहवालातील सर्व कॉलममधील माहिती भरलेली असावी. कॉलम मोकळे ठेऊ नयेत. ४) एखाद्या पिकासाठी एखाद्या कॉलममधील माहिती नसल्यास तेथे नाही असे नमूद करावे, ५) शेरा कॉलममध्ये पीस्पर्धा झाली नसल्यास तसेच पीक स्पर्धेबाबत जेवढे लक्ष्य दिले आहे, त्यापेक्षा साध्य कमी असल्यास त्याची कारणे द्यावीत.

तक्ता क्रमांक ६

निरनिराळ्या पातळीवरील पिकांची स्पर्धेतील क्षेत्रातील पीक उत्पादनाची तसेच दर हेक्टरमध्ये पिकाचे जास्तीत जास्त उत्पादन आल्याची माहिती दाखविणारा तक्ता.

(पंचायत समिती / तालुकापातळीवरील स्पर्धेसाठी)

१) पीक स्पर्धेमध्ये समावेश केलेल्या पिकाचे नाव	
२) पीकस्पर्धा पंधरवडा साजरा केल्याच्या तारखा	-----पासून-----पर्यंत
३) पंचायत समिती/तालुका पातळीवरील स्पर्धेत किती गावांनी स्पर्धेत भाग घेतला.	
४) पंचायत समिती/तालुका पातळीवरील स्पर्धेत किती स्पर्धकांनी भाग घेतला (संख्या)	
५) स्पर्धेत आलेले एकूण क्षेत्र हेक्टर /आर	
६) कापणी केलेल्या क्षेत्रावरून कॉलम ५ मधील एकूण क्षेत्रातील उत्पादन (मेट्रीक टनात)	
७) कॉलम ५ मधील क्षेत्रात पूर्वी येणारे उत्पादन	
८) कॉलम ५ मधील क्षेत्रातमध्ये पीक स्पर्धेत भाग घेतल्याने आलेले पिकाचे जादा उत्पादन (मेट्रीक टनात) ५-६	
९) पीक स्पर्धेत एका हेक्टरमध्ये आलेले जे जास्तीत जास्त पिकांचे उत्पादन (क्विं./कि./ग्रॅम.)	
१०) कॉलम ९ मधील पिकांचे उत्पादन कोणत्या जातीचे पिकासाठी आले त्या पिकाचे नाव	
११) शेरा	

टीप :- १) खरीप,रबी व उन्हाळी असे प्रत्येक हंगामासाठी स्वतंत्र विभाग करून नंतरच अहवाल पाठवावा.

२) कॉलम ५ मध्ये ज्या प्लॉटची कापणी केलेली आहे त्या प्लॉटमधील पीकस्पर्धेतील क्षेत्राचा समावेश होईल.

तक्ता क्रमांक ६ (अ)

निरनिराळ्या पातळीवरील निरनिराळ्या पिकांची स्पर्धेतील क्षेत्रामधील पीक उत्पादनाची तसेच दर हेक्टरमध्ये

पिकाचे जास्तीत जास्त उत्पादन आल्याची माहिती दाखविणारा तक्ता.सन-----

(जिल्हा परिषद पातळीवरील स्पर्धेसाठी)

१) पीक स्पर्धेमध्ये समावेश केलेल्या पिकाचे नाव	
२) किती पंचायत समित्यांनी स्पर्धेत भाग घेतला.	
३) किती गावांनी जिल्हा परिषद पातळीवरील स्पर्धेत भाग घेतला. (संख्या)	
४) किती स्पर्धकांनी भाग घेतला (संख्या)	
५) पीक स्पर्धेत आलेले एकूण क्षेत्र हेक्टर /आर	
६) कापणी केलेल्या क्षेत्रावरून कॉलम ५ मधील एकूण क्षेत्रातील उत्पादन (मेट्रीक टन)	
७) कॉलम ५ मधील क्षेत्रात पूर्वी येणारे उत्पादन (मेट्रीक टन)	
८) कॉलम ६ मधील क्षेत्रामध्ये पीक स्पर्धेत भाग घेतल्याने आलेले पिकाचे जादा उत्पादन (मेट्रीक टनात) ६-७	
९) पीक स्पर्धेत एका हेक्टरमध्ये आलेले जे जास्तीत जास्त पिकांचे उत्पादन (क्विं./कि./ग्रॅम.)	
१०) कॉलम ९ मधील पिकांचे उत्पादन कोणत्या जातीचे पिकासाठी आले त्या पिकाचे नाव	
११) शेरा	
१२) किती गावांनी जिल्हा परिषद पातळीवरील स्पर्धेत भाग घेतला. (संख्या)	

टीप :- १) खरीप,रबी व उन्हाळी असे प्रत्येक हंगामासाठी स्वतंत्र विभाग करून नंतरच अहवाल पाठवावा.

२) कॉलम ५ मध्ये ज्या प्लॉटची कापणी केलेली आहे त्या प्लॉटमधील पीकस्पर्धेतील क्षेत्राचा समावेश होईल.

तक्ता क्रमांक ६ (ब)

निरनिराळ्या पातळीवरील निरनिराळ्या पिकांची स्पर्धेतील क्षेत्रामधील पीक उत्पादनाची तसेच दर हेक्टरमध्ये पिकाचे जास्तीत जास्त उत्पादन आल्याची माहिती दाखविणारा तक्ता सन-----

(एकूण सर्व पातळीवरील माहिती)

१) पीकस्पर्धेमध्ये समावेश केलेल्या पिकाचे नाव	
२) एकूण किती स्पर्धेकांनी सर्व पातळीवरील स्पर्धेत भाग घेतला. (संख्या)	
३) सर्व पातळीवरील पीकस्पर्धेमध्ये आलेले एकूण क्षेत्र (हेक्टर /आर).	
४) सर्व पातळीवरील पीकस्पर्धेमधील कापणी केलेले क्षेत्रावरून एकूण क्षेत्रातील आलेले एकूण उत्पादन (मेट्रीक टन)	
५) कॉलम ३ मधील क्षेत्रात पूर्वी येणारे सर्व पातळीवरील पीकस्पर्धेमधील येणारे एकूण उत्पादन (मेट्रीक टन)	
६) कॉलम ३ मधील एकूण क्षेत्रात पीकस्पर्धेत भाग घेतल्याने सर्व पातळीवरील आलेले पिकाचे जादा उत्पादन (मेट्रीक टन) (४-५)	
७) शेरा	

टीप :- १) अहवाल कृषि विकास अधिकारी यांनी द्यावयाचा आहे.

२) खरीप, रबी व उन्हाळी असे प्रत्येक हंगामासाठी स्वतंत्र विभाग करून नंतरच अहवाल पाठवावा.

३) कॉलम ३ मध्ये ज्या प्लॉटची कापणी केलेली आहे त्याच प्लॉटमधील पीकस्पर्धेतील क्षेत्राचा समावेश होईल.

परिशिष्ट क्रमांक ४
(ऊस पिकाकरीता)

स्पर्धकांनी स्पर्धेखालील शेतात केलेल्या मशागतीच्या, खत घालण्याच्या आणि इतर कामाची तपशिलवार नोंद ठेवावयाचा तक्ता :-

१) नाव (संपूर्ण नाव) -----
वडिलांचे / पतीचे नाव-----
गाव-----पोस्ट-----तालुका-----जिल्हा-----

अ) सर्वसाधारण:

पिकाची जात ----- आडसाली/सुरु/खोडवा

स्पर्धेतील शेताची जागा-----

क्षेत्रफळ-----चौ.मी..-----

सर्वे क्रमांक-----

स्पर्धेखालील भूखंडाचा आकार----- लांबी-----मीटर

रुंदी-----मीटर-----

२) जमीन आणि हवामान:

क) जमिनीचा प्रकार (स्थानिक नाव व वर्णन)

ख) हवामानासंबंधी परिस्थिती

जानेवारी	-	मार्चमध्ये
एप्रिल	-	जूनमध्ये
जुलै	-	सप्टेंबरमध्ये
ऑक्टोबर	-	डिसेंबरमध्ये

३) पूर्व मशागत :

कामाचे दिवस	वापरलेली अवजारे	कामाची तारीख

४) हिरवळीचे खत देणे :

हिरवळीच्या खताचे पिकाचे नांव	पिकासाठी वापरलेले खत	दर हेक्टरी क्विंटलमध्ये बियाण्याचा दर	पेरणीची तारीख	कापणीची तारीख	जमिनीत खत घातल्याची तारीख

५) लावणी व कापणी

अ) आवणीचे पीक :

पिकाची जात	दर हेक्टरी तीन/एक डोळ्याच्या कांडयांची संख्या	लावणीची पध्दत सपाट/चारी/तास रांगांमधील अंतर सें.मी.	लावणीची तारीख	कापणीची तारीख

ब) खोडवा

जात	लावणीची तारीख /पिकाच्या कापणीची तारीख

६) आंतरमशागतीची कामे

कामाचे नाव	वापरलेली अवजारे	कामाची तारीख

७) पाणी देणे

पाणी देण्याचे साधन	किती वेळा आणि कोणत्या तारखांना पाणी दिले.	दिलेल्या पाण्याचे एकूण परिमाण हे.सें.मी. मध्ये

८) खत देणे (हिरवळीच्या खताखेरीज इतर)

वापरलेल्या सेंद्रिय खताचे / रासायनिक खताचे नाव	हेक्टरी सेंद्रिय खताचे / रासायनिक खताचे परिमाण क्विंटलमध्ये	सेंद्रिय खत / रासायनिक खत दिलेल्या तारखा	देण्याची पध्दत

९)मागील दोन वर्षांचा पिकाचा कार्यक्रम	
---------------------------------------	--

१०) कीड आणि रोग यापासून संरक्षण

कीडीचे / रोगाचे नाव	नियंत्रणासाठी योजलेले उपाय
---------------------	----------------------------

११)उसाचे पीक काढण्याशी संबंधित अशी वरील बाबीपैकी कोणत्याही बाबीखाली समाविष्ट नसलेली इतर माहिती.	
---	--

पंचायत समिती / जिल्हा परिषद / राज्य पातळी अधिका-याचे अभिप्राय

अधिका-याची सही, पदनाम, व पत्ता

स्पर्धकाची सही

दिनांक

परिशिष्ट - ५

ऊस स्पर्धेसाठी कापणीचा कार्यक्रम

अ.क्र.	स्पर्धकाचे नांव व पत्ता	भूखंडाचे क्षेत्रफळ	पिकाचा प्रकार	लावणीची तारीख	कापणीची संभाव्य तारीख

तारीख

सदस्य सचिव

पंचायत समिती /जिल्हा पातळी/ राज्यस्तरीय पातळी

परिशिष्ट - ६

(ऊस पीकस्पर्धा)

स्पर्धेच्या भूखंडातील कापणीच्या ठिकाणी समितीने नमूद करावयाच्या नोंदी

तालुका----- जिल्हा -----
कारखान्याचा झोन-----
स्पर्धेखालील शेताचे क्षेत्रफळ (१) ----- हेक्टर, सर्वे नंबर-----
पिकाची जात (२) ----- चौसर मीटर, पिकाचा प्रकार-----
एकूण धारण जमिनीचे क्षेत्रफळ----- हेक्टर
लावणीची तारीख----- कापणीची तारीख-----

१	स्पर्धकाचे नाव (ठळक अक्षरात)	
२	वडिलांचे / पतीचे नाव	
३	संपूर्ण पत्ता	
४	स्पर्धेखालील भूखंडाचे ठिकाण	
५	१) शेतीचे आकरमान लांबी (मी.)	
	२) शेतातील उसाच्या रांगाची रुंदी (मी.)	
	३) यादृच्छिक संख्याची निवड	

भूखंड क्रमांक	वापरलेल्या यादृच्छिक संख्याची लांबी	स्तंभ रुंदी	निवडलेल्या यादृच्छिक संख्या
एक			
दोन			

६) कापणीच्या क्षेत्राचे आकारमान (मीटरमध्ये)

भूखंड क्रमांक	लांबी	रुंदी
एक		
दोन		

७)उसाचा दर्जा (प्रत्येक भूखंडातील पाच मूल्यातून यादृच्छिने निवडलेल्या १० उसांची सरासरी)

भूखंड क्रमांक	गाळण्यायोग्य उसाची लांबी मीटरमध्ये	गाळण्यायोग्य सरासरी उसाची जाडी सें.मी. मध्ये	गाळण्यायोग्य उसाचे सरासरी वजन किलोमध्ये	गाळण्यायोग्य उसाचे सरासरी ब्रिक्स
एक				
दोन				

८)	कापणी केलेल्या उसाच्या रांगाची एकूण संख्या			
९)	कापणी केलेल्या उसापासून बनविलेल्या मोठ्यांची एकूण संख्या			
१०)	कापणी केलेल्या उसाच्या मोठ्यांची एकूण वजन किलो मध्ये			
११)	बांधण्याचे सामुग्रचे एकूण वजन किलोमध्ये			
१२)	उसाचे निव्वळ वजन किलोमध्ये			
१३)	कापणी केलेल्या उसाचे उत्पादन दर हे. मेट्रिक टनात			
१४)	शेरा (विशेष महत्वाची वैशिष्ट्ये नमूद करावीत.)			

दाखला देण्यात येतो की, पिकाची कापणी पीक स्पर्धेच्या नियमानुसार आम्ही सर्वासमक्ष केली असून वरील उत्पादन आणि उसाचा दर्जा बरोबर आहे.

स्पर्धकाची सही / अंगठयाचा ठसा

अध्यक्ष

पंचायत समिती/जिल्हापरिषद पातळीवरील

पीकस्पर्धा समिती/ राज्य पातळीवरील

पीकस्पर्धा कापणी समिती

शासकीय सभासद

१) सदस्य सचिव/सभासद सही हुद्दा

२) सभासद सही हुद्दा

अशासकीय सभासद

१) सही नाव व संपूर्ण पत्ता

२) सही नाव व संपूर्ण पत्ता

परिशिष्ट ७

(ऊस पीक)

स्पर्धेखालील शेतातील कापणीच्या ठिकाणी समितीने नमूद करावयाच्या नोंदी. कापणी केलेल्या उसाच्या प्रत्येक रांगेतील प्रत्येक मोळीचे भूखंडनिहाय वजन.

गाव-----पंचायत समिती-----जिल्हा-----

कापणी केलेल्या भूखंडाचा सर्वे नंबर व आकारमान मीटरमध्ये	कापणी केलेल्या भूखंडातील रांगाची संख्या	उसाची जात आणि पिकाचा प्रकार	भूखंडातील कापणीच्या तारखा

अनुक्रमांक-----

आकारमान लांबी----- मीटर रुंदी-----मीटर

स्पर्धकाचे नाव----- वडिलांचे नांव-----

भूखंड क्रमांक	रांगेचा अ.क्र .	मोळीचा अ.क्र.	प्रत्येक मोळीचे वजन किलोमध्ये	प्रत्येक रांगेतील मोळ्यांचे वजन किलोमध्ये	प्रत्येक रांगेतील बांधावयाच्या सामुग्रीचे वजन किलोमध्ये	प्रत्येक रांगेतील उसाचे निव्वळ वजन किलोमध्ये

अध्यक्ष

पंचायत समिती/जिल्हा परिषद पातळीवरील
पीकस्पर्धा समिती/ राज्य पातळीवरील
पीकस्पर्धा कापणी समिती

शासकीय सभासद

सही हुद्दा

स्पर्धकाची सही-

अशासकीय सभासद

सही हुद्दा

अंगठयाचा ठसा-

तक्ता क्रमांक -७

पीकस्पर्धेच्या कामासाठी निरनिराळ्या पातळीवरील अधिका-यांनी विशिष्ट मुदतीत जी कामे करावयाची आहेत त्याची कार्यपध्दती व वेळापत्रक

पीकस्पर्धेच्या कामाची कार्यपध्दती	पीकस्पर्धेची कामे करावयाची मुदती
१)स्पर्धकाकडून येणारे स्पर्धेविषयक अर्ज व प्रवेश शुल्काचा स्विकार करण्याबाबत.	१)खरीप, रबी व उन्हाळी हंगामासाठी पीक स्पर्धेमध्ये भाग घेण्यासाठी येणा-या अर्जाचा व प्रवेश शुल्काचा स्वीकार करण्याबाबत खालील प्रमाणे तारखा निश्चित केलेल्या आहेत.
	पीकस्पर्धेचे नांव अर्ज स्विकारण्याची अंतिम तारीख
	१.१) खरीप पीकस्पर्धा प्रत्येक वर्षाच्या १५ ऑगस्ट पर्यंत १.२) रबी पीकस्पर्धा प्रत्येक वर्षाच्या १५ फेब्रुवारी पर्यंत १.३)उन्हाळी पीकस्पर्धा प्रत्येक वर्षाच्या १५ ऑगस्ट (वायंगण भात) पर्यंत १.४)उन्हाळी पीकस्पर्धा प्रत्येक वर्षाच्या १५ एप्रिल पर्यंत
	(इतर पिकांसाठी)
२)गट विकास अधिकारी यांनी जिल्हा परिषद पातळीवरील पीकस्पर्धेचे अर्ज प्रवेश शुल्क कोषागारात जमा केलेल्या पावतीसह व राज्य पातळीवरील पीकस्पर्धेचे अर्ज कोषागारात प्रवेश शुल्क भरलेल्या चलनासह कृषि विकास अधिकारी यांना पाठविण्याबाबत पावतीसह	१)गट विकास अधिकारी यांना कृषि सहाय्यक यांचे कडून पंचायत समिती, जिल्हा परिषद व राज्य पातळीवरील पीक स्पर्धेत अर्ज व प्रवेश शुल्काची रक्कम भरल्यानंतर पंचायत समिती पातळीवरील पीक स्पर्धेचे अर्ज व त्याची प्रवेश शुल्क कोषागारात जमा करून त्याच्या ते सर्व अर्ज त्यांनी त्यांचे कार्यालयात ठेवावेत. पंचायत समिती पातळीवरील प्रत्येक अर्जाच्या सोबत स्पर्धेतील पात्रतेबद्दलचा दाखला पीकस्पर्धा नियमावलीतील क्रमांक ५ अन्वये संबंधित कलमाप्रमाणे तक्ता क्रमांक १० येथे दाखविल्याप्रमाणे देऊन अर्ज त्यांचे कार्यालयात ठेवावेत. २) गट विकास अधिकारी यांनी जिल्हा परिषद पातळीवरील पीक स्पर्धेचे अर्ज ज्या ज्या वेळी कृषि सहाय्यक यांचेकडून त्यांचे कार्यालयात येतील त्या वेळी त्यांच्या प्रवेश शुल्काची रक्कम कोषागारात भरणा करून त्या चलनासह तसेच प्रत्येक अर्जाच्या सोबत स्पर्धकाच्या स्पर्धेतील पात्रतेबद्दलचा दाखला पीकस्पर्धा नियमावलीतील क्रमांक ५ अन्वये संबंधित कलमाप्रमाणे तक्ता क्रमांक १० येथे दाखविल्याप्रमाणे देऊन मगच कृषि विकास अधिकारी यांचेकडे पाठवावेत. पीक स्पर्धेतील अर्ज स्विकारण्याच्या अखेरच्या दिवशी जे जिल्हा परिषद पातळीवरील अर्ज येतील

	<p>तेसुध्दा वरीलप्रमाणे त्याची पूर्तता करून ते सर्व अर्ज ५ दिवसांचे आतच कृषि विकास अधिकारी यांचेकडे पाठवावयास पाहिजेत.</p> <p>३) गट विकास अधिकारी यांनी राज्य पातळीवरील पीक स्पर्धेचे अर्ज ज्या ज्या वेळी कृषि सहाय्यक यांचेकडून येतील त्या- त्या वेळी त्यांच्या प्रवेश शुल्काची रक्कम कोषागारात भरणा करून त्याच्या चलनासह कृषि विकास अधिकारी यांचेकडे पाठवावेत. पीक स्पर्धेतील अर्ज स्विकारण्याच्या अखेरचे दिवशी जे राज्य पातळीवरील अर्ज येतील त्याबद्दलची सुध्दा वरीलप्रमाणे पूर्तता करून ते सर्व अर्ज ५ दिवसांचे आत कृषि विकास अधिकारी यांचेकडे पाठवावेत.</p>
<p>३) कृषि विकास अधिकारी यांनी विभागीय कृषि सहसंचालक यांना राज्य पातळीवर पीक स्पर्धेचे अर्ज चलनासह पाठविण्याबाबत.</p>	<p>१) कृषि विकास अधिकारी यांनी गट विकास अधिकारी यांचेकडून जिल्हा परिषद पीक स्पर्धेचे अर्ज कोषागारात प्रवेश शुल्क भरणा केलेल्या चलनासह आल्यानंतर ते सर्व अर्ज स्पर्धकांच्या पात्रतेबद्दल दाखल्यासह तपासून नंतर त्याचे कार्यालयातच ठेवावेत.</p> <p>२) कृषि विकास अधिकारी यांनी गट विकास अधिकारी यांचेकडून राज्य पातळीवरील सर्व पीक स्पर्धेचे अर्ज चलनासह आल्यानंतर प्रत्येक अर्जासोबत स्पर्धकांच्या स्पर्धेतील पात्रतेबद्दलचा दाखला पीकस्पर्धा नियमावलीतील क्र. ५ अन्वये संबंधित कलमाप्रमाणे तक्ता क्र. १० येथे दाखविल्याप्रमाणे देऊन सर्व अर्ज ५ दिवसांचे आत विभागीय कृषि सहसंचालक यांना पाठवावेत.</p>
<p>४) विभागीय कृषि सहसंचालक यांनी राज्य पातळीवरील सर्व पीक स्पर्धेचे अर्ज चलनासह आयुक्त कृषि यांच्याकडे पाठविणेबाबत.</p>	<p>विभागीय कृषि सहसंचालक यांनी कृषि विकास अधिकारी यांचेकडून राज्य पातळीवरील सर्व पीक स्पर्धेचे अर्ज चलनासह आल्यानंतर ते अर्ज व चलन पीकस्पर्धेतील अर्ज स्विकारण्याच्या अखेरचे मुदतीमधील आहेत किंवा नाही व तसेच अर्जासोबत स्पर्धकांच्या स्पर्धेतील पात्रतेचा दाखला आहे किंवा नाही हे तपासून पाहून नंतर हे सर्व अर्ज ५ दिवसांचे आत आयुक्त कृषि यांच्याकडे पाठवावेत.</p>
<p>५) सर्व पातळीवरील पीकस्पर्धा जाहीर करण्याबाबत</p>	<p>पीक स्पर्धेतील अर्ज स्विकारण्याच्या अखेरच्या तारखेनंतर पंचायत समिती व जिल्हा परिषद पातळीवरील स्पर्धा १५ दिवसांचे आत आणि राज्य पातळीवरील स्पर्धा तीन आठवड्याचे आत अनुक्रमे गट विकास अधिकारी/ कृषि विकास अधिकारी व आयुक्त कृषि यांनी जाहीर करावी.</p>
<p>६) पीकस्पर्धा पंधरवडा अहवाल पाठविणे बाबत.</p>	<p>१) गट विकास अधिकारी यांनी पीकस्पर्धा पंधरवडा अहवाल तक्ता क्र. ५ या नमुन्यामध्ये पीक स्पर्धेतील अर्ज स्विकारण्याच्या अखेरच्या तारखेनंतर कृषि सहाय्यक यांचेकडून घेऊन मगच कृषि विकास अधिकारी यांना एक आठवड्याचे आत पाठवावा.</p> <p>२) कृषि विकास अधिकारी यांनी गट विकास अधिकारी</p>

	<p>यांच्याकडून अहवाल आल्यानंतर सर्व पंचायत समित्यांना अहवाल व तो एकत्रित करून एक आठवड्याचे आत विभागीय कृषि सहसंचालक यांचेकडे पाठवावा.</p> <p>३) विभागीय कृषि सहसंचालक यांनी सर्व कृषि विकास अधिकारी यांचेकडून अहवाल आल्यानंतर तो एकत्रित करून आयुक्त (कृषि) यांचेकडे एक आठवड्याचे आत पाठवावा.</p>
<p>७)निरनिराळ्या पातळीवरील स्पर्धेतून माघार घेण्यासाठी स्पर्धकांनी करावयाचे अर्जाबाबत.</p>	<p>स्पर्धकास स्पर्धेतून माघार घ्यावयाची असल्यास त्यांनी त्याबाबतचा अर्ज पीकस्पर्धा जाहीर झाल्यानंतर १५ दिवसांचे आत त्या पातळीवरील पीकस्पर्धा समिती मधील सदस्य सचिवांना द्यावा. सदस्य सचिव यांनी पीकस्पर्धा जाहीर करताना वरील सूचना स्पर्धकांच्या नजरेस आणून द्याव्यात.</p>
<p>८)स्पर्धकांनी दृष्टीक्षेपात येणारे पिकाचे हेक्टरी अंदाजे उत्पादन व पीक कापणीच्या संभवनीय तारखा कळविण्याबाबत.</p>	<p>स्पर्धकांनी दृष्टीक्षेपात येणारे पिकाचे हेक्टरी अंदाजे उत्पादन व पीक कापणीची संभवनीय तारीख नमुना क्रं.२ प्रमाणे ज्या पातळीवरील स्पर्धेत भाग घेतला असेल, त्या पातळीवरील पीकस्पर्धा समितीमधील सदस्य सचिव व सदस्यांना कापणीच्या अगोदर १५ दिवस कळविण्याची व्यवस्था करावी. सदस्य सचिव यांनी पीकस्पर्धा जाहीर करताना वरील सूचना स्पर्धकांच्या नजरेस आणून द्याव्यात.</p>
<p>९)पीक कापणीचा कार्यक्रम तयार करून पीक कापणीच्या अंतिम तारखा कळविण्याबाबत</p>	<p>निरनिराळ्या पातळीवरील पीकस्पर्धा समित्या मधील सदस्य सचिवांनी सर्व स्पर्धकांच्या पीक कापणीच्या तारखा कृषि विकास अधिकारी यांचेकडून मागवून घेऊन स्पर्धेतील सर्व व त्यांनी ठरविलेल्या पीक कापणीच्या तारखा त्या समितीमधील सर्व सदस्यांना व स्पर्धकांना पीक कापणीपूर्वी १० दिवस अगोदर कळवाव्यात. स्पर्धकांना पीक कापणीच्या अंतिम तारखा कळविल्यानंतर त्यांना स्पर्धेतून माघार घ्यावयाची असल्यास त्यांनी हा कार्यक्रम कळविल्यानंतर चार/पाच दिवसांचे आत पीकस्पर्धा समितीमधील सदस्य सचिव व सदस्यांना कळवावे. अन्यथ: पीक कापणीचे वेळी माघार घेतल्यास त्यांचा प्लॉट स्पर्धेमधून रद्द समजण्यात येईल व त्यांना पुढील वर्षी त्या पातळीवरील स्पर्धेत भाग घेण्याची परवानगी मिळणार नाही. नैसर्गिक आपत्ती अथवा अनपेक्षित कारणाने स्पर्धकाने पीक कापणीच्या दिवशी माघार घेतल्यास व ती परिस्थिती स्पर्धा समितीने मान्य केल्यास अशा स्पर्धकास पुढील वर्षी त्याच पातळीवरील स्पर्धेत भाग घेता येईल. स्पर्धकास इतर स्पर्धकांच्या पीक कापणीस स्वखर्चाने हजर राहता येईल. पण त्यांना समितीच्या कामकाजामध्ये हस्तक्षेप अथवा ढवळाढवळ करता येणार नाही. त्यांच्या काही प्लॉटच्या कापणीच्या बाबतीत शंका अथवा तक्रारी असल्यास त्यांनी समितीमधील अधिका-यांना सांगून तेथेच निवारण करून घ्याव्यात. सदस्य सचिवांनी पीकस्पर्धा जाहीर करताना वरील सूचना स्पर्धकांच्या नजरेस अवश्य आणून द्याव्यात.</p>

<p>१०)पीक स्पर्धेचा अंतिम निकाल जाहीर करण्याबाबत</p>	<p>निरनिराळ्या पातळीवरील पीकस्पर्धा आयोजन व परिक्षण समितीने स्पर्धेतील स्पर्धकांच्या प्लॉटमधील पिकाचे दाणे वाळविल्यानंतर पिकाच्या अंतिम उत्पादनाची आकडेवारी व माहिती ज्या वेळी उपलब्ध होईल त्यानंतर स्पर्धेचे अंतिम निकाल एक आठवड्याचे आत जाहीर करावेत. म्हणजे स्पर्धेतील अखेरच्या प्लॉटची कापणी झाल्यानंतर १५ दिवसांचे आत सर्व प्लॉटच्या पिकाचे दाणे वाळविल्यानंतर पिकाची अंतिम उत्पादनाची आकडेवारी व माहिती मिळाल्यापासून एक आठवड्याचे आत स्पर्धेचे अंतिम निकाल जाहीर करावेत.</p>
<p>११)निरनिराळ्या पातळीवरील प्रत्येक आलेले दर हेक्टरमध्ये जास्तीत जास्त उत्पादन व त्याच पिकामधील स्पर्धेतील क्षेत्रामध्ये आलेले धान्याचे अधिक उत्पादन याचा अहवाल पाठविणेबाबत.</p>	<p>प्रत्येक पिकाच्या स्पर्धेतील सर्व प्लॉटची कापणी झाल्यानंतर व त्यातील दाणे वाळविल्यानंतर पिकाच्या अंतिम उत्पादनाची माहिती मिळाल्याबरोबर (म्हणजे पीकस्पर्धा निकाल जाहीर झाल्यावर) प्रत्येक पिकासाठी तक्ता क्र- ७ प्रमाणे गट विकास अधिकारी यांनी पंचायत समिती पातळीवरील अहवाल तक्ता क्र. ६ प्रमाणे कृषि विकास अधिकारी यांना १ आठवड्याचे आत पाठवावा.</p> <p>कृषि विकास अधिकारी यांनी सर्व पंचायत समिती पातळीवरचा अहवाल आल्यावर तो संकलित करून सर्व पंचायत समितीचा अहवाल देऊन तो तक्ता क्रं. ६ प्रमाणे अहवाल विभागीय कृषि सहसंचालक यांना आठवड्याचे आत पाठवावा. विभागीय कृषि सहसंचालक यांनी सर्व जिल्हयाचा तक्ता क्रमांक ६ प्रमाणे अहवाल आल्यावर सर्व जिल्हयाचा अहवाल देऊन तो एकत्रित करून एक आठवड्याचे आत आयुक्त कृषि यांचेकडे पाठवावा.</p>
<p>१२)स्पर्धकांना तांत्रिक मार्गदर्शन केलेल्याचा अहवाल पाठविणेबाबत.</p>	<p>१) गट विकास अधिकारी यांनी पंचायत समिती पातळीवरील अधिका-यांचा पंचायत समिती पातळीवरील स्पर्धा अहवाल तक्ता क्रमांक ९ प्रमाणे कळवावा. प्रत्येक महिन्याचा अहवाल पुढील महिन्याचे ५ तारखेचे आत कृषि विकास अधिकारी यांचेकडे पाठवावा.</p> <p>२) कृषि विकास अधिकारी यांनी जिल्हा पातळीवरील अधिका-यांचा जिल्हा परिषद पातळीवरील स्पर्धकांबाबत तक्ता क्रमांक ९ प्रमाणे प्रत्येक महिन्याचा अहवाल पुढील महिन्याच्या ५ तारखेच्या आत विभागीय कृषि सहसंचालक व कृषि आयुक्तालयास पाठवावा.</p> <p>३) विभागीय कृषि सहसंचालक यांनी त्यांच्या विभागाच्या अधिका-यांचा राज्य पातळीवरील स्पर्धकांचा तक्ता क्र.९ प्रमाणे प्रत्येक महिन्याचा अहवाल पुढील महिन्याचे १० तारखेच्या आत आयुक्त, कृषि यांचेकडे पाठवावा.</p>

तक्ता क्रमांक -८

पीकस्पर्धा सन

संभाव्य स्पर्धकांना मदत करण्याचा कार्यक्रम

स्पर्धा पातळी	स्पर्धकांशी वैयक्तिक संपर्क कोणी ठेवावयाचा	शेतकरी स्पर्धकाला मदत कोणत्या प्रकारची करावयाची
१)पंचायत समिती	गट विकास अधिकारी यांनी कृषि अधिकारी (सर्व) योजनेतील कृषि अधिकारी यांना स्पर्धक शेतकरी वाटून द्यावेत व त्यांची यादी त्यांच्या कार्यालयात तयार ठेवावी व त्याची एक प्रत कृषि विकास अधिकारी यांना पाठवावी.	१) अर्ज घेऊन फी भरणे. २) जमिनीची निवड करण्यास मदत करणे. ३) जमिनीची रासायनिक पृथक्करण करणेबाबत मार्गदर्शन करणे. ४) जमिनीची मशागत करण्याबाबत सल्लामसलत करणे. ५) पिकांची जात ठरविणे. ६) शेणखत,रासायनिक खते यांच्या मात्रा ठरविणे. ७) बी, खते, औषधे, कर्ज मिळवून देणे. ८) औषधे फवारणी करणे. ९) माहिती पत्रके पुरविणे.
२)जिल्हा परिषद	कृषि विकास अधिकारी यांनी जिल्हा कृषि अधिकारी, मोहिम अधिकारी व संकरित बीज उत्पादन अधिकारी यांना स्पर्धक शेतकरी वाटून देऊन त्यांची यादी त्यांच्या कार्यालयात तयार ठेवावी व त्याची एक प्रत संबंधित विभागीय कृषि सहसंचालक यांना पाठवावी.	१) अर्ज घेऊन फी भरणे. २) जमिनीची निवड करण्यास मदत करणे. ३) जमिनीची रासायनिक पृथक्करण करणेबाबत मार्गदर्शन करणे. ४) जमिनीची मशागत करण्याबाबत सल्लामसलत करणे. ५) पिकांची जात ठरविणे. ६) शेणखत,रासायनिक खते यांच्या मात्रा ठरविणे. ७) बी, खते, औषधे, कर्ज मिळवून देणे. ८) औषधे फवारणी करणे. ९) माहिती पत्रके पुरविणे.
३)राज्य	विभागीय कृषि सहसंचालक यांनी नमूद केल्याप्रमाणे.	१) अर्ज घेऊन फी भरणे. २) जमिनीची निवड करण्यास मदत करणे. ३) जमिनीची रासायनिक पृथक्करण करणेबाबत मार्गदर्शन करणे. ४) जमिनीची मशागत करण्याबाबत सल्लामसलत करणे. ५) पिकांची जात ठरविणे. ६) शेणखत,रासायनिक खते यांच्या मात्रा ठरविणे. ७) बी, खते, औषधे, कर्ज मिळवून देणे. ८) औषधे फवारणी करणे. ९) माहिती पत्रके पुरविणे.

राज्यपत्रित अधिकारी वर्ग १		
१)	कृषि उपसंचालक (सर्व)	
२)	कृषि विकास अधिकारी (सर्व)	
३)	जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी (सर्व)	
राज्यपत्रित अधिकारी वर्ग २		
१)	उर्वरित कृषि कार्य अधिकारी	१)अर्ज घेऊन शुल्क भरणे.
२)	क्षेत्र अधिकारी, नगदी पीके	२)जमिनीची निवड करण्यास मदत करणे.

तक्ता क्रमांक ९

अधिका-यांनी त्यांनी विभागून दिलेल्या पात्र स्पर्धकांच्या शेतीला दिलेल्या भेटी व त्यांना वेळोवेळी केलेल्या तांत्रिक मार्गदर्शनाचा तपशील दाखविणारा तक्ता.

१)अधिका-याचे नांव व हुद्दा	
२)स्पर्धकाचे नांव (संपूर्ण)	
३)गाव	
४)पोस्ट	
५)तालुका	
६)जिल्हा	
७)स्पर्धेची पातळी	
८)पिकाचे नाव	
९)स्पर्धकाच्या शेतीला भेटी दिलेल्या तारखा	
१०)कोणत्या प्रकारचे तांत्रिक मार्गदर्शन केले.	
११)स्पर्धकाने स्पर्धेत भाग घेतला असल्यास, अर्ज दिल्याची तारीख व प्रवेश फी भरल्याची तारीख	
१२)स्पर्धकाने भाग घेतला नसल्यास त्याची कारणे.	
१३)शेरा	

तक्ता क्रमांक १०
स्पर्धेतील पात्रतेबद्दल दाखला

दाखला देण्यात येतो की,

श्रीयुत-----
मु.पो.-----तालुका-----जिल्हा-----यांनी

१)सन -----मध्ये -----पातळीवर-----
पिकामध्ये -----क्रमांक मिळविला असल्याने ते चालू सन-----मध्ये
पातळीवर -----पिकाच्या स्पर्धेत - भाग घेण्यास पात्र आहेत.

१)त्यांनी -----मध्ये-----पातळीवर-----
पीक स्पर्धेत भाग घेऊन माघार घेतली असल्याने ते -----चालू
सन-----मध्ये
-----पातळीवरील-----पिकासाठी
-----स्पर्धेत भाग घेण्यास पात्र आहेत.

दिनांक

स्थळ

सही-----

अधिक्षक कृषि अधिकारी/कृषि अधिकारी/गट विकास अधिकारी

तरी आपणास विनंती की, सन २०१४-२०१५ करीता पिकस्पर्धा योजनेस आकाशवाणी, दुरदर्शन, स्थानिक वृत्तपत्रे इत्यादी प्रसिध्दी माध्यमाव्दारे प्रसिध्दी देऊन विविध पातळीवरील स्पर्धामध्ये भाग घेण्यास शेतक-यांना मोठया प्रमाणात प्रवृत्त करुन जास्तीत जास्त पिकांच्या स्पर्धा मोठया प्रमाणावर आयोजित करण्यात याव्यात. यासाठी स्थानिक लोक प्रतिनिधींचेही सहकार्य घ्यावे व आयुक्तालयास तसा अहवाल पाठवावा.

आपले जिल्हयात जिल्हापातळीवरील पीकस्पर्धा निश्चीत होईल याची खात्री करुन घ्यावी. त्याशिवाय आपले जिल्हयातील स्पर्धक भविष्यात राज्यस्तरावर येवू शकणार नाहीत.

सदर स्पर्धासाठी आवश्यक अनुदानाची उपलब्धता करण्यासाठी कृषी विकास अधिकारी यांनी जिल्हास्तरावरील पीकस्पर्धासाठी जिल्हापरिषद स्वस्पांदित योजनेतून आणि तालूकास्तरावरील स्पर्धासाठी तालूकास्तरीय स्वस्पांदित उत्पन्नातून योजना प्रस्तावित करावी.

त्याचप्रमाणे ,कृषी विस्तार सुधारणा कार्यक्रमांमध्ये (आत्मा) उत्कृष्ट शेतकरी पुरस्कार याबाबीचा जिल्हा व तालूकास्तरावर समावेश आहे.

याबाबीचा अंतर्गत अनुदान उपलब्धते बाबत तालुका व कृषि विस्तार आराखडयात अंतर्भाव करणेस्तव कृषि विकास अधिकारी यांनी आवश्यक कार्यवाही करावी.

कृषि संचालक (विस्तार व प्रशिक्षण)
कृषि आयुक्तालय महाराष्ट्र राज्य पुणे-५

- प्रत-** १) मा. अपर मुख्य सचिव (कृषि व पणन) कृषि व पदुम विभाग, मंत्रालय मुंबई -३२ यांना माहितीस्तव सादर.
२) विभागीय कृषि सहसंचालक (सर्व)
३) कृषि विकास अधिकारी, जिल्हा परिषद (सर्व)
४) जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी (सर्व)
५) कृषि उपसंचालक (शेतकरी मासिक) कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे-५ शेतकरी मासिका मध्ये योग्य वेळी प्रसिध्दी द्यावी

सोबत - सहपत्रे

कृषि उपसंचालक (माहिती)
कृषि आयुक्तालय महाराष्ट्र राज्य पुणे-५